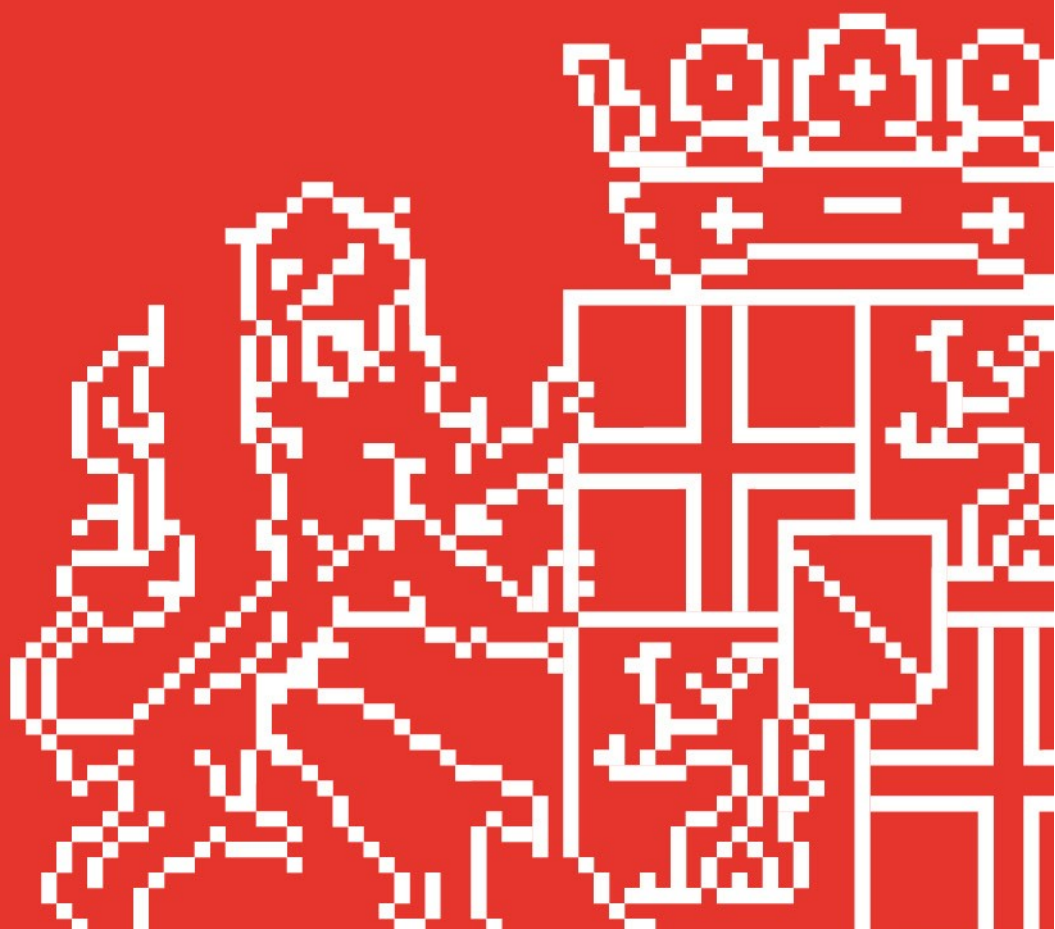

KADERBRIEF 2024-2027

Publicatiedatum 30 mei 2023
Status Openbaar
Referentienummer UTSP-1690915577

Inhoudsopgave

1. Beeld op hoofdlijnen.....	3
1.1 Inleiding.....	3
1.2 Ontwikkelingen in Kaderbrief 2024.....	4
1.3 Financieel beeld 2023.....	5
1.4 Financieel beeld 2024-2027.....	7
1.5 Meerjaren Investeringsplan (MIP).....	8
2. Ontwikkelingen in Kaderbrief 2024-2027.....	10
.....	10
2.1 Autonome ontwikkelingen algemeen.....	10
2.2 Autonome ontwikkelingen programma's.....	12
2.3 Voorstellen vanuit bestaand beleid programma's te verwerken in begroting 2024 - 2027.....	15
Samenvatting voorstellen GS te verwerken in de begroting 2024-2027.....	31
3. Beleidsontwikkelingen financiële omvang onzeker.....	32
3.1 Overzicht beleidsontwikkelingen waarover snel een besluit moet worden genomen.....	33
3.2 Mogelijke ontwikkelingen waarvan de financiële omvang onzeker is en/of afhankelijk van besluiten PS en/of derden.....	35
4. Actualisatie begroting 2024 en kaders.....	38
4.1 Verbetering in begroting 2024.....	38
4.2 Actualisatie van de kaders.....	38
Bijlage: Financieel beeld 2024-2027 met totaal 2024-2027.....	41

1. Beeld op hoofdlijnen

1.1 Inleiding

Voor u ligt de kaderbrief 2024-2027. De kaderbrief schetst de belangrijkste financiële ontwikkelingen en ruimte in opmaat naar de Programmabegroting 2024 en het meerjarenbeeld 2025 tot en met 2027. Als uitwerking van de kaderbrief treft u ook een statenvoorstel. Het college stelt u voor om na de verkiezingen van maart 2023 en in afwachting van een nieuw coalitieakkoord, alleen de autonome ontwikkelingen en die voorstellen vanuit bestaand beleid op te nemen in de begroting 2024-2027 die naar de mening van GS onvermijdelijk en niet uit te stellen zijn. Deze kaderbrief geeft daarbij inzicht in de financiële ruimte voor provinciale staten en de nieuwe coalitie om nieuw beleid te vormen.

Voor de programmabegroting 2024 zal dit statenvoorstel moeten worden verrijkt met het coalitieakkoord en de financiële uitwerking daarvan, om zo de basis voor de meerjarenbegroting te vormen. Als de coalitiebespreking voor 15 juni 2023 een akkoord oplevert, dan kan het collegeakkoord nog verwerkt worden in de programmabegroting 2024, daarna zal dit praktisch moeilijk te verwezenlijken zijn. In dat geval zal later dit jaar of in 2024 een begrotingswijziging volgen.

Onzekerheden aan inkomstenkant

Wij geven met deze kaderbrief een zo goed mogelijk beeld van de financiële situatie van de provincie. Het is belangrijk te benadrukken dat dit beeld een grote mate van onzekerheid kent. Er is binnen de looptijd van dit meerjarenbeeld onzekerheid over de inkomsten van de provincie. De criteria voor de verdeling van het provinciefonds worden momenteel herijkt en de eerste indicaties zijn dat de provincie Utrecht een stevig nadeel zal ondervinden van de nieuwe verdeelsleutel. Daarnaast wordt gezocht naar een nieuw belastinggebied voor de provincies en de gevolgen daarvan zijn momenteel nog lastig in te schatten. Wel lijkt het invoeren van een nieuw belastinggebied pas in 2030 tot stand te komen en daarmee houdt de onzekerheid over de heffing van opcenten MRB over een groeiend aantal elektrische auto's aan. Ook heeft het Rijk in haar meerjarenbeeld duidelijk gemaakt dat de medeoverheden in 2026 fors minder middelen via het Gemeentefonds en Provinciefonds krijgen, het zogenaamde "ravijnjaar". Daarna wordt afgestapt van de systematiek van "trap op-trap af". Het is onduidelijk wat hiervan het effect is op termijn, maar de eerste indicaties zijn dat er wordt gekeken naar het volgen van het BNP voor de periode na 2026. De groei van het BNP was de laatste jaren aanmerkelijk lager dan de groei van de Rijksuitgaven en van de inflatie.

Een andere ontwikkeling in de uitkering van het Rijk is de sterke toename van Specifieke Uitkeringen (SPUK's). Dit betekent geen uitkeringen voor de algemene middelen zoals het provinciefonds maar uitkeringen verbonden aan benoemde bestedingsdoelen. Over deze bestedingen dient de provincie zich weer te verantwoorden naar het Rijk in de jaarrekening, met daardoor een toename van de verantwoording- en controlekosten. Tenslotte is er een aantal activiteiten waarbij de provincie in gesprek is met het Rijk om deze activiteiten vergoed te krijgen. We hebben de (te verwachten) baten opgenomen als we de kans groter dan 50% inschatten deze vergoeding van het Rijk te verkrijgen. Bij elke activiteit maken we een risico inschatting en zullen het risico betrekken in het weerstandsvermogen.

Onzekerheden aan de lastenkant

Hoe de uitgaven van de provincie zich de komende periode ontwikkelen is afhankelijk van de coalitieonderhandelingen en de daarbij door het nieuw college op te stellen ambities. Daarnaast is er onduidelijkheid over de taken die het Rijk bij de provincie zal neerleggen voor de gebiedsprocessen en wat daarvoor middelen voor beschikbaar zijn. In het rapport 'Groeijsprong Utrecht 2040' werd geconcludeerd dat de provincie voor een forse opgave staat in de komende decennia. Bij de kadernota 2023 hebben wij u geïnformeerd over de uitkomsten van het groeispurong-traject en welke opgaven daar nog resten. Om de financiering van deze opgave te dekken wordt deels gekeken naar andere overheden.

Recentelijk bleek dat het Rijk bestaande toezeggingen uit het MIRT traject ter discussie stelt om middelen voor beheer en onderhoud te vinden. Dit maakt nieuwe toezeggingen vanuit het Rijk, hoe belangrijk ook, onzeker. Daarnaast is de ontwikkeling van de rentestand onzeker. Omdat de provincie op dit moment niet leent, al zal dat

snel nodig worden, is het effect hiervan voor de provincie vooralsnog nog beperkt. Maar in het licht van plannen voor verdere investeringen in infrastructuur en OV en gevraagde bijstoringen in aandelenkapitaal voor diverse deelnemingen kan de rentepost voor de provincie Utrecht als geheel de komende jaren alsdan flink oplopen. Voor onze partners, en voor ons vermogen om in de toekomst te investeren, heeft de rentestand dus aanzienlijke impact.

De uitvoeringskracht van de provincie en onze partners staat onder druk doordat personeel lastig te vinden is en grondstoffen snel duurder worden. Daardoor wordt in trajecten vaker naar de provincie gekeken om momentum op gezamenlijke ambities in stand te houden. Ook zal de komende tijd netcongestie op het elektriciteitsnet voor veel ambities een showstopper kunnen blijken. En door problematiek met vergunningverlening a.g.v. stikstofdepositie komen nu al projecten tot vertraging. Beiden hebben inmiddels gevolgen voor onze ambities op het vlak van de energietransitie, bedrijventerreinen en woningbouw. Netbeheerder Stedin vraagt de provincie om investeringskapitaal ter beschikking te stellen zodat de noodzakelijke energie-infrastructuur kan worden aangelegd.

Wij zien dus grote opgaven en uitdagingen voor deze provincie. Er is, ondanks de onzekerheden waarmee we te maken hebben, veel te doen. Daarom is het goed dat de provincie een gedegen en volledig financieel meerjarenbeeld laat zien dat provinciale staten in staat stelt te kiezen en de uitdagingen van deze tijd aan te gaan. Wij zullen soms noodgedwongen onze ambities moeten bijstellen. Op welk beleidsdomein dat is, wat de omvang en impact daarvan is kunnen we nu nog niet inschatten. Zodra dit helder wordt zullen we u informeren.

1.2 Ontwikkelingen in Kaderbrief 2024

In deze kaderbrief hebben we de financiële ontwikkelingen in vier hoofdgroepen geordend:

- a. Autonome ontwikkelingen;
- b. Voorstellen om bestaand beleid te verwerken in de begroting 2024-2027;
- c. Ontwikkelingen waarover het nieuwe college moet besluiten eventuele voorstellen te doen aan PS;
- d. Middellange termijn ontwikkelingen met financiële effecten.

Ad a. Bij autonome ontwikkelingen kunt u denken aan de financiële effecten van de cao-afspraken, gestegen inkooprijzen, de stijgende rente. Hoewel de prijsontwikkeling kan leiden tot andere keuzen, zijn ze op korte termijn een gegeven. Ook de (wettelijke) verhoging van de vergoeding voor statenleden of bijvoorbeeld de toegenomen uitkeringen voor faunaschade typeren wij als autonoom. Ook als gedurende programma's blijkt dat projecten tot hogere beheerlasten leiden. De in totaal 15 autonome ontwikkelingen worden toegelicht in paragraaf 2.2 en 2.3.

Ad b. De provincie Utrecht moet wettelijk uiterlijk op 15 november dit jaar een begroting vaststellen voor 2024. De vaststelling hiervan is vooralsnog voorzien in een vergadering van Provinciale staten op woensdag 8 november 2023. De conceptbegroting wordt dan in oktober besproken in de diverse commissies. Om een zorgvuldige behandeling in uw staten te borgen moet de conceptbegroting eind september door GS voor bespreking worden vastgesteld. Dit betekent dat de kaders voor die begroting halverwege juni dit jaar al bekend moeten zijn, zodat de ambtelijke organisatie, rekening houdend met de vakantieperiode en het bestuurlijk reces, de begroting 2024 kan voorbereiden en uitwerken. Gezien het verloop van de coalitieonderhandelingen tot nu toe, houdt GS er rekening mee dat er voor 15 juni geen nieuw college geïnstalleerd zal zijn. Naar mening van GS is het min of meer onvermijdelijk nu toch bepaalde besluiten te nemen over budgetten voor de begroting van 2024. Daarmee geven we ook duidelijkheid aan de ambtelijke organisatie. In tegenstelling tot de autonome ontwikkelingen ligt hier echter wel een politiek bestuurlijk oordeel aan ten grondslag. En vandaar dat wij deze voorstellen graag nu expliciet, met een statenvoorstel aan u voorleggen. In de kaderbrief lichten we de 38 voorstellen inhoudelijk toe in paragraaf 2.3. De voorstellen passen in het vigerend beleid, hebben vaak het karakter van bedrijfsvoering en capaciteit voor de formatie of geven invulling aan expliciete wensen die uw staten via een motie hebben uitgesproken. Daar waar het kan stellen wij u voor in ieder geval voor 2024 de financiële middelen te regelen, zodat een nieuw college in meer rust kan beoordelen of en hoe zij deze budgetten wel of niet wil doortrekken in de jaren daarna.

Voorbeelden van dit soort uitgaven zijn incidentele middelen voor het vieren van 650 jaar Stichtse landbrief of extra formatie voor het goed kunnen voorbereiden van het MIRT overleg en het ondersteunen van de audiovisuele installatie in de statenzaal en commissiekamers.

Ad c. Het college krijgt ook verzoeken om middelen voor partnerinstellingen of de eigen organisatie die op middelkorte termijn om besluitvorming vragen. Het zijn politiek bestuurlijk keuzen deze wensen wel of niet te honoreren. De vragen liggen nu op tafel, maar dulden wel enig uitstel en hoeven niet persé in de begroting 2024-2027 te worden meegenomen. Anderzijds is het voor de ambtelijke organisatie en externe partners wel fijn als ze sneller duidelijkheid hebben dan bij de begroting 2025. Het gaat om 16 voorstellen welke wij in deze kaderbrief toelichten in paragraaf 3.1, zodat uw staten een beeld heeft bij de financiële omvang. Wij vragen hierover nu geen besluit. Voorbeelden zijn verzoeken voor extra formatie voor de programma's rondom wonen, klimaatadaptatie of fiets. Bij 13 ontwikkelingen betreft het de structurele of meerjarige incidentele doorwerking van de voorstellen die het college incidenteel voorstelt bij groep b.

Ad d. Het college voorziet op de langere termijn ontwikkelingen die forse invloed hebben op de financiën van de provincie, maar waarover u nog wel dient te besluiten of anderen nog een besluit moeten nemen. Zo werken wij momenteel met het Rijk en gemeenten de plannen uit voor grootschalige investeringen in het openbaar vervoer vanaf 2030. Dit gaat om investeringen die samenhangen met de duurzame bereikbaarheid van nieuwe woonwijken. Deze investeringen leiden tot afschrijvingen en kosten voor onderhoud, beheer en exploitatie. Als de gesprekken met het Rijk en gemeenten leiden tot overeenkomsten, verbindt de Provincie Utrecht zich ook aan de financiering ervan. Wij hebben op dit moment tal van investeringsprojecten in wegen en fietspaden in studie. Hoewel het definitief besluit tot investeren nog niet is genomen, bestuderen we ze niet voor niks en ligt er een politiek bestuurlijke wens hier op een gegeven moment invulling aan te geven. In deze categorie D van mogelijke lasten nemen we ook risico's op. Zoals het risico dat de uitkering uit het provinciefonds voor de provincie Utrecht met het nieuwe verdeelmodel per 1 januari 2025 gaat dalen. Er is hierover nog geen besluit genomen en het uiteindelijk besluit wordt genomen door de Tweede Kamer op voorstel van de Ministers van Binnenlandse Zaken en Financiën. Maar er zijn wel concepten voor een nieuw verdeelmodel en daarom is het voorzichtigheidshalve goed rekening te houden met een gefaseerde krimp van deze opbrengsten.

Los van de ontwikkelingen die beschreven worden bij a tot en met d, kan in een nieuw coalitieakkoord richting worden gegeven aan nieuw of ander beleid. Dit kan leiden tot intensivering of juist bijsturing van bestaande middelen of geheel nieuwe doelstellingen. Het overdrachtsdocument dat u voor de verkiezingen heeft ontvangen is hierbij behulpzaam, evenals de Groeisprong 2040 die anderhalf jaar geleden aan uw staten is toegestuurd. En vanzelfsprekend zullen fracties vanuit hun eigen verkiezingsprogramma ook mogelijke voorstellen inbrengen. Deze categorie E is niet gekwantificeerd in deze kaderbrief.

1.3 Financieel beeld 2023

Recent ontving u van ons college de jaarrekening 2022. Uit de jaarstukken blijkt dat de provincie Utrecht er financieel gezond voorstaat. Alle financiële kengetallen staan eind 2022 op groen en indien PS instemt met het statenvoorstel bij de jaarstukken bedraagt de vrije algemene reserve eind 2022 € 235,8 miljoen.

De geïdentificeerde risico's zijn separaat gedekt door de reserve weerstandsvermogen, waardoor afhankelijk van de politiek bestuurlijke wil en wens er eventueel incidentele ruimte beschikbaar is om vanuit de saldireserve investeringen of eenmalige uitgaven te dekken.

Zoals blijkt uit de tabel in paragraaf 1.4 heeft de provincie Utrecht niet alleen incidentele ruimte om investeringen of uitgaven te dekken, maar ook structurele ruimte. Met structurele financiële ruimte wordt bedoeld dat die financiële ruimte er elk jaar opnieuw is en je hier dus ook jaarlijkse lasten mee kan dekken. De kaderbrief start met een geprognosticeerd positief saldo van baten en lasten van ruim € 30 miljoen vanaf 2024. Wij lichten dit verder toe in paragraaf 1.4.

Begin juli ontvangt u van ons de Zomernota 2023. Deze financiële tussenrapportage over de eerste maanden van 2023 wordt momenteel opgesteld op basis van de cijfers tot en met eind april 2023. Hoewel de analyse nog niet compleet is afgerond, hebben wij inzichten die ook gevolgen hebben voor de begroting 2024 en verder wel al

meegenomen in deze kaderbrief. Het gaat voornamelijk om ontwikkelingen die betrekking hebben op bedrijfsvoering en deze zullen uitgebreid toegelicht worden in de Zomernota 2023. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om:

- Audio Visuele ondersteuning en ondersteuning organisatie;
- Data onderbouwd beleid;
- ICT;
- Benadering arbeidsmarkt.

Deze posten zijn los van de Zomernota 2023 voor hun meerjarige effecten verwerkt in de hoofdgroepen A, B of C die zijn toegelicht in paragraaf 1.2 van deze Kaderbrief.

Indexatie van de opbrengsten opcenten motorrijtuigenbelasting

Zoals bekend heeft provinciale staten vanaf de begroting 2020 het tarief voor de opcenten voor de Motorrijtuigenbelasting jaarlijks verhoogd met de verwachte inflatie. In 2020 en 2021 lag de uiteindelijke inflatie dicht bij die verwachting, hoewel het verschil in 2021 al begon op te lopen. In 2022 en ook nu in 2023 pakt de inflatie hoger uit dan eerder verwacht en zijn de verschillen in procentpunten ook groter.

Zo werd bij de begroting 2022 een indexatie meegenomen van 1,5%, terwijl de inflatie over dit jaar uiteindelijk uitkwam op 10%. En hoewel het definitieve inflatiecijfer over 2023 nog niet bekend is, lijkt het realistisch dat die hoger uitpakt dan de veronderstelde 2,4% die is gehanteerd bij de verhoging van het tarief voor de opcenten over 2023. Ter illustratie: de 8,5 procentpunten verschil over het jaar 2022 betekent dat de opbrengsten opcenten MRB over 2022 bij een indexatie op basis van het werkelijke cijfer € 11,8 miljoen¹ hoger had uitgekapt. Dit zou een structureel effect zijn geweest. Met een inflatiecijfer dat fors afwijkt van prognoses zou provinciale staten een beleidslijn kunnen ontwikkelen hoe hiermee om te gaan. De bedragen aan de uitgavenkant van de provinciale begroting stijgen immers ook sneller wanneer de daadwerkelijke inflatie hoger uitpakt dan voorzien.

---

¹ Op pagina 254 van de jaarstukken 2022 wordt de eindejaarsopgave van de Belastingdienst aangehaald, waarin staat de opbrengsten opcenten MRB € 140,4 miljoen bedraagt. Bij een indexatie van 10% in plaats van 1,5% zou de opbrengst € 152,2 miljoen zijn geweest.

1.4 Financieel beeld 2024-2027

Financieel meerjarenperspectief 2024-2027

Voorstellen financieel te verwerken in de begroting 2024-2027

(+ betekent een positief saldo van baten en lasten of een verhoging daarvan)

(Bedragen x € 1.000)	Incidenteel				Structureel			
	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
Financieel kader								
Saldo Programmabegroting 2023-2026	8.895	-7.657	7.705	-1.650	25.245	47.891	21.730	21.730
Meerjarig effect Slotwijziging 2022	-100	-100	-100		6.015	7.167	11.986	11.986
PS besluit Verhoging Kapitaallasten Wegen			3.326				-3.326	-3.326
Beginstand Kaderbrief 2024 - 2027	8.795	-7.757	10.931	-1.650	31.260	55.058	30.390	30.390
Autonome ontwikkelingen algemeen	-	-	-16.481	15.200	10.728	7.397	25.204	4.791
Autonome ontwikkelingen binnen programma's	-1.488	-	-	-	-3.973	-3.347	-3.250	-3.578
Totaal actualisaties autonome ontwikkelingen	-1.488	-	-16.481	15.200	6.755	4.050	21.954	1.213
Tussenstand Kaderbrief 2024-2027 na autonome ontwikkelingen	7.307	-7.757	-5.550	13.550	38.015	59.108	52.344	31.603
Voorstellen om bestaand beleid te verwerken in de Begroting 2024-2027								
1. Ruimtelijke ontwikkeling	-1.504	-610	-	-	-765	-765	-765	-140
2. Landelijk gebied	-1.275	-134	-134	-2.632	-	-	-	-
3. Bodem, water, milieu	-1.970	-	-	-	-	-	-	-
4. Energietransitie	-300	-	-	-	-	-	-	-
5. Bereikbaarheid I - Algemeen	-979	-500	-500	-500	-500	-500	-500	-500
6. Bereikbaarheid II - Openbaar Vervoer	-	-	-	-	-1.045	-1.045	-1.045	-1.045
7. Cultuur en erfgoed	-	-	-	-	-	-384	-384	-384
8. Economie	-779	-	-	-	-	-	-	-
9. Bestuur	-954	-844	-50	-50	-628	-628	-628	-628
10. Overzicht Overhead	-2.651	-1.081	-	-	-1.429	-1.826	-1.891	-1.679
Algemene middelen	-	-	-	-	-4.000	-4.000	-4.000	-4.000
Totaal voorstellen bestaand beleid	-10.412	-3.169	-684	-3.182	-8.367	-9.148	-9.213	-8.376
Financieel meerjarig saldo na autonome ontwikkelingen en voorstellen van GS om in de begroting 2024-2027 te verwerken	-3.105	-10.926	-6.234	10.368	29.648	49.960	43.131	23.227
Financieel beeld incidenteel en structureel	26.543	39.034	36.897	33.595				

Te betrekken informatie bij het beoordelen van de voorstellen voor de begroting 2024 - 2027

(+ betekent een positief saldo van baten en lasten of een verhoging daarvan. -/ betekent een verlaging van het saldo van baten en lasten)

(Bedragen x € 1.000)	Incidenteel				Structureel			
	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
Financieel beeld potentieel bij mogelijke ontwikkelingen en risico's								
Financieel meerjarig saldo na autonome ontwikkelingen en voorstellen GS voor begroting 2024 (zie hiervoor).	-3.105	-10.926	-6.234	10.368	29.648	49.960	43.131	23.227
Recapitulatie van ontwikkelingen waarvan GS veronderstelt dat nieuwe college er snel een besluit over moet nemen.	-1.038	-3.117	-3.117	-3.117	-	-5.738	-5.648	-5.798
Mogelijke ontwikkelingen waarvan de financiële omvang onzeker is en/of afhankelijk van besluiten derden en/of PS	-300	-	-	-	-4.750	-10.270	-20.420	-61.753
Nieuw beleid volgend uit nieuwe coaliteakkoord	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
indicatief financieel meerjarig saldo in oenschouwing te nemen bij het vaststellen van de kaders begroting 2024 - 2027	-4.443	-14.043	-9.351	7.251	24.898	33.952	17.063	-44.324
indicatief financieel beeld incidenteel en structureel	20.455	19.909	7.712	-37.073				

Zoals blijkt uit bovenstaande tabel start we het meerjarenbeeld met een geprognosticeerd jaarlijks positief saldo van baten en lasten van € 30.390.000 in 2027.

Zoals aangegeven in paragraaf 1.2 stelt het college u met een statenvoorstel voor de autonome ontwikkelingen te verwerken in de begroting 2024-2027. Het structureel positief saldo van baten en lasten is vanaf 2027 dan nog iets hoger en wordt geprognosticeerd op € 31.603.000².

Zoals eveneens aangegeven in paragraaf 1.2 stelt het college u met een statenvoorstel ook voor enkele budgetten in de begroting 2024 – 2027 te verhogen die naar mening van GS passen in staand beleid én onvermijdelijk en urgent zijn. Als de staten instemt met dit voorstel bedraagt het structureel positieve saldo van baten en lasten vanaf 2027 € 23.227.000. In dat jaar is er ook een geprognosticeerd incidenteel overschot, waardoor het geprognosticeerde totale saldo van baten en lasten € 33,6 miljoen bedraagt.

Dit zou dan de financiële ruimte zijn die provinciale staten kan betrekken bij het vaststellen van plannen voor een nieuwe collegeperiode. Dit naast de incidentele ruimte in de algemene reserve van € 235,8 miljoen eind 2022.

Het college wijst provinciale staten erop dat indien u op termijn ook uitvoering wil geven aan plannen die momenteel worden uitgewerkt voor investeringen in (vaar)wegen, fietspaden, projecten die verkeersveiligheid verbeteren en openbaar vervoer, en u ook rekening wilt houden met mogelijke verzoeken tot uitbreiding van het aandelenkapitaal in deelnemingen als bijvoorbeeld Stedin en eventuele risico's zich voordoen, het structureel positieve saldo van baten en lasten kan omslaan naar een tekort van € 44,3 miljoen. Het lijkt daarom goed alle afwegingen voor continuering van beleid of nieuw beleid altijd te wegen tegen de politiek bestuurlijke prioritering die u geeft aan deze investeringsprojecten en de inschatting van risico's. Vanzelfsprekend kan alsdan een nieuw college ook voorstellen doen tot bijsturing, her-prioritering, fasering of afstel van projecten en investeringen of bezuinigingen. In het overdrachtsdocument heeft de organisatie hiervoor ook handreikingen gedaan.

In de bijlage is de tabel financieel beeld 2024-2027 opgenomen met een totaalkolom 2024-2027 gebruikt voor de besluitvorming in het Statenvoorstel vaststellen Kaderbrief 2024-2027.

1.5 Meerjaren Investeringsplan (MIP)

Op 11 mei 2022 hebben uw Staten de Nota investeren, waarden en exploiteren vastgesteld. Met deze nota zijn de kaders en uitgangspunten vastgelegd over de wijze waarop wordt omgegaan met investeringen in de vaste activa en de bijhorende kapitaallasten. Een belangrijk instrument voor de investeringen is het Meerjaren Investeringsplan (MIP). In de nota investeren is aangegeven dat het MIP bij de Kadernota en de Programmabegroting aan uw Staten wordt voorgelegd. Het MIP wordt niet geïntegreerd in de Kaderbrief-stukken, maar is een belangrijke bouwsteen om te komen tot een inschatting van de kapitaalslasten in 2024 tot en met 2027.

Het MIP geeft inzicht in:

1. De voortgang van de huidige projecten en mogelijke wijzigingen;

---

² Een belangrijke notie hierbij is wel dat we een inschatting hebben gemaakt van de financiële effecten van de Voorjaarsnota van het Rijk (van 29 april jl) op het provinciefonds. De Meicirculaire waarop wij de opbrengsten in onze begroting straks formeel baseren is nog niet ontvangen. Om uw staten toch nu een beeld te geven van de hoofdlijnen van de financiën hebben wij daarom een verwachte uitkomst berekend op basis van de informatie uit de Voorjaarsnota van het Rijk. Het is mogelijk dat de informatie uit de Meicirculaire significant afwijkt. Wij zullen u hierover zo snel mogelijk informeren, voor nu denken wij dat we een goede inschatting hebben gemaakt van de verwachte groei van de uitkering vanuit het provinciefonds.

2. De programmering van de voorgenomen investeringen in de verschillende fasen van projecten. Afgeleid hiervan vindt ook de besluitvorming plaats. Bij de Kadernota zijn dat onder andere principebesluiten verbonden aan de Initiatiefase;
3. De financiële ontwikkeling van de kapitaallasten.

Bij het MIP en dus de Kadernota stelt uw Staten ook vast welke projecten in studie worden genomen en uitgewerkt van initiatiefase naar definitiefase. En hoewel uw Staten in een later stadium zal besluiten of een project ook daadwerkelijk in uitvoering wordt genomen en de bijbehorende kapitaalslasten alsdan dienen te worden gedekt in de begroting, is het wel goed te realiseren wat de prognosewaarde is van deze nu verder uit te werken projecten. Tenslotte maken we bij dit besluit tot uitwerking al plankosten en vraagt het ook capaciteit. En het zou zonde zijn deze kosten te maken als er niet een basis bereidheid is het project straks ook daadwerkelijk naar uitvoering te brengen. Het huidige structureel opgenomen kapitaallastenplafond voor (vaar)wegen is onvoldoende om alle studieprojecten naar uitvoering te brengen.

Het MIP Mobiliteit op hoofdlijnen

Op basis van de huidige verwachtingen en planning verwacht de Provincie in 2024 voor € 77 miljoen te investeren. In 2025 loopt het volume van investeringen iets terug tot € 38 miljoen, om daarna in 2026 en 2027 te stijgen tot respectievelijk € 84 en € 82 miljoen. Uw staten hebben inmiddels ook besloten tot ruim € 143 miljoen aan investeringen die plaats zullen vinden na 2027. De kapitaalslast voor deze investeringen is gedekt. Evenals een stelpost voor de rente.

Naast deze al geplande investeringen heeft de provincie op dit moment een groot aantal infraprojecten in studie met een voorzichtige prognosewaarde van een half miljard euro. Met de afschrijving en rentelast van deze investeringen is nog geen rekening gehouden in het meerjarenbeeld. Deze worden wel toegelicht en van een voorlopige schatting voorzien in paragraaf 3.2. Specifieke ontwikkelingen in het MIP voor de besluitvorming zijn:

In paragraaf 3.1 van het MIP (pagina 6 van het MIP) zijn 4 nieuwe projecten in de studiefase (van initiatiefase naar definitiefase) opgenomen met een indicatieve inschatting van de projectwaarde van in totaal € 38,3 miljoen voor het programma 5 Bereikbaarheid Algemeen. Er worden in het MIP geen voorstellen gedaan voor het in studie nemen van projecten in programma 6 Bereikbaarheid OV. Ook worden geen voorbereidingskredieten aangevraagd voor het verder uitwerken van grote projecten.

In paragraaf 3.5.1 en 3.6.1 van het MIP ziet u de onderbouwing van de gevraagde extra middelen voor de indexatie van lopende uitvoeringsbesluiten.

In paragraaf 3.5.2 van het MIP ziet u in een tabel de 5 projecten binnen programma 5 Bereikbaarheid Algemeen waarvoor wij nu krediet aanvragen. Hiermee kunnen wij deze projecten voor wegen, fiets of verkeersveiligheid in uitvoering nemen. De gevraagde vijf kredieten tellen op tot € 9.086.000.

In paragraaf 3.6.2 van het MIP ziet u in een tabel de 4 nieuwe OV- projecten binnen programma 6 Bereikbaarheid OV waarvoor wij nu krediet aanvragen. De gevraagde kredieten tellen op tot € 6.110.000.

In de paragrafen 3.5.3. en 3.6.3 ziet u in de tabellen de kredieten waarvoor verruiming dan wel vrijval wordt gevraagd.

Het gaat om 5 projecten voor wegen, fiets of verkeersveiligheid. Het totaal van deze bijstellingen telt op tot € 610.000. Ook voor 7 OV- projecten is dit het geval. Het totaal van deze bijstellingen telt op tot € - 2.193.000.

Het MIP Bedrijfsvoering op hoofdlijnen

In het MIP bedrijfsvoering ziet u de onderbouwing van de gevraagde bijstellingen van lopende uitvoeringsbesluiten. Het gaat daarbij om 6 projecten die in totaal optellen tot € 947.000.

Ook wordt er nu voor een 7-tal investeringen facilitair een krediet aangevraagd. De gevraagde kredieten tellen op tot € 12.782.000. Zes van deze zeven investeringen zijn benoemd in het meerjaren onderhoudsplan en worden hiermee opgenomen in het MIP. Deze investeringen tellen op tot € 4.575.000. De aanvraag van het krediet voor de verduurzaming vastgoed provinciehuis is de zevende investering en bedraagt € 8.207.000.

2. Ontwikkelingen in Kaderbrief 2024-2027

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de ontwikkelingen waarvan wij voorstellen die op te nemen in de Programmabegroting 2024. Dit zijn:

- 2.1 Autonome ontwikkelingen algemeen;
- 2.2 Autonome ontwikkelingen programma's;
- 2.3 Voorstellen vanuit bestaand beleid programma's.

Ieder paragraaf bevat een financiële tabel en een toelichting op de ontwikkeling.

2.1 Autonome ontwikkelingen algemeen

	Incidenteel				Structureel			
	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
(bedragen x € 1.000)								
Autonome ontwikkelingen algemeen								
1. Loon- en prijsstijgingen					-2.982	-3.951	-5.428	-13.776
2. Stelpost rente 3% over geplande investeringen minus afschrijvingen					-1.700	-1.700	-3.050	-4.230
3. Provinciefonds correctiemutaties					5.712	6.317	6.868	7.224
4. Provinciefonds Voorjaarsnota 2023 Rijk					7.990	7.565	7.820	14.875
5. Motorrijtuigenbelasting					1.052	0	698	698
6. Ruimte plafond Kapitaallasten Mobiliteit			-16.481	15.200	656	-834	18.296	0
Totaal autonome ontwikkelingen algemeen	-	-	-16.481	15.200	10.728	7.397	25.204	4.791

1. Stelpost Loon- prijsstijgingen

De diverse toe te passen indexcijfers zijn geactualiseerd op basis van de CEP-raming³ van maart. Door de hoge inflatieontwikkeling leidt dat tot een stijging van de toe te passen indexcijfers. Dit geeft een substantiële verhoging van de stelpost voor lonen en prijzen. Ook voor 2024, 2025 en 2026 is de verwachte inflatie hoger dan vorig jaar verwacht bij de begroting 2023. Het gaat in deze jaren dus om een 'plus' bovenop eerdere verwachtingen. Aangezien de raming voor de structurele begroting 2027 start met de cijfers van het laatst vastgestelde jaar 2026, moet voor dat jaar de gehele verwachte indexatie nog worden opgenomen. Dit effect schatten we in op € 13.776.000. In deze stelpost zijn de volgende onderdelen opgenomen:

- o Lonen en sociale lasten op basis van de formatie uit algemene middelen (niet formatie uit materiële middelen);
- o Subsidies van partnerorganisaties verdeeld naar loon/prijseffect (niet alle subsidies);
- o Voormalige decentralisatie uitkering Verkeer en Vervoer waaruit met name de concessievergoeding openbaar vervoer wordt gedekt;
- o Beperkte stelpost voor stijging prijzen contractafspraken (niet alle materiële budgetten)
- o Indexatie lopende investeringskredieten vanuit Meerjaren Investeringsplan (MIP).

2. Stelpost rente

Op dit moment leent de provincie Utrecht geen geld en wordt ons banksaldo dagelijks afgeroomd en gestald bij de Schatkist. De kapitaallasten op investeringen bestaan tot op heden dan ook alleen uit de afschrijvingen op het actief. Naar verwachting zal de provincie Utrecht de komende jaren geld moeten lenen om haar investeringen te betalen. Bij een investering in bijvoorbeeld de aanleg van een fietstunnel of provinciale weg mag je de afschrijving en rente wel gedurende 30 jaar ten laste van de exploitatie brengen, de aannemer zal in een keer betaald moeten worden. Volgens de huidige planning van het MIP Mobiliteit wordt er de komende vier jaren voor ongeveer € 281 miljoen geïnvesteerd in met name wegen. De verwachting is dat wij alle jaarlijks terugkerende

³ Het Centraal Economisch Plan (CEP) is een Nederlandse publicatie, die jaarlijks in maart / april wordt gepubliceerd. In deze publicatie worden de economische vooruitzichten voor het lopende en komende jaar gepresenteerd. Het CEP wordt opgesteld door het Centraal Planbureau.

lasten zoals salarissen, materiële budgetten, verstrekte subsidies e.d. goed kunnen financieren uit de jaarlijks ontvangen baten uit het provinciefonds en de opcenten MRB. Maar de investeringen leiden tot grote liquiditeitsuitgaven. Wij hebben in de stelpost rente vooralsnog rekening gehouden met een percentage van 3% over het geraamde investeringsbedrag per jaar minus de kapitaalslast welke in de begroting is opgenomen. Die laatste last leidt namelijk juist tot een verruiming van het liquiditeitssaldo.

In deze rentepost is dus nog geen rekening gehouden met eventuele andere grote liquiditeitsuitgaven, zoals bijvoorbeeld de volstorting van nieuw aandelenkapitaal bij eventuele deelnemingen.⁴

3. Provinciefonds correctiemutaties

De uitkering uit het Provinciefonds wordt ieder jaar geactualiseerd met de zogenaamde mei- en septembercirculaire van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Over de financiële uitkomsten van iedere circulaire worden de Staten geïnformeerd met een Statenbrief. In de jaarrekening 2022 is aangegeven dat in de begrote uitkering 2022 per abuis de uitkomsten van de septembercirculaire 2021 niet goed verwerkt zijn in de begroting 2022 en het meerjarenbeeld. De correctie betekent een toevoeging aan de begroting 2024-2027.

4. Provinciefonds Voorjaarsnota 2023 Rijk

Op 29 april jl. heeft de regering de Voorjaarsnota met een tussenstand van de inzichten van de opbrengsten en uitgaven van het Rijk verstuurd aan de Tweede Kamer. In de voorjaarsnota zijn ook uitspraken gedaan over het provinciefonds en het nieuwe belastinggebied voor de provincies. Op basis van de voorjaarsnota stelt het Ministerie van Binnenlandse zaken altijd de Meicirculaire op. In die circulaire wordt ons gemeld welk bedrag wij dit jaar en komende jaren mogen verwachten uit het provinciefonds en wat de meest recente inschatting is van de opbrengst opcenten Motorrijtuigenbelasting op basis van het aantal auto's in 2023, 2024 en verder.

Wij hebben de Meicirculaire nog niet ontvangen. De ervaring leert dat deze altijd op de allerlaatste dag van Mei, soms zelfs begin juni wordt verstuurd. Omdat wij uw staten hadden beloofd al op 30 mei de Kaderbrief toe te sturen, ook prettig in het licht van collegeonderhandelingen, hebben wij een inschatting gemaakt van de areaal en indexatie ontwikkeling van het provinciefonds. Zoals u kunt zien ramen wij daarmee een hogere uitkering uit het provinciefonds van € 7.990.000 in 2024, oplopend tot een voordeel van € 14.875.000 in 2027. Wij stellen voor in de begroting 2024-2027 het precieze bedrag op te nemen dat in de Meicirculaire wordt genoemd. Dit kan dus verschillen van onze inschatting. Wij zullen u over het eventuele verschil ook informeren zodra wij de Meicirculaire hebben ontvangen.

5. Motorrijtuigenbelasting

De hogere inflatie leidt in toekomstige jaren ook tot een hoger toe te passen inflatiecijfer op het tarief van de opcenten. Het verschil tussen het nu verwachte inflatiecijfer voor 2024 van 3,1% en waarmee werd gerekend in de begroting 2023 van 2,4% leidt tot een toename van de verwachte opbrengst. Wij hebben in de geprognosticeerde cijfers vooralsnog geen rekening gehouden met een verhoging van het tarief voor de opcenten op basis van de gerealiseerde inflatie. Zoals aangegeven in paragraaf 1.3. pakte de inflatie over 2022 in werkelijkheid fors hoger uit dan wij bij het vaststellen van de begroting in november 2021 verwachtte. Het is aan PS om eventueel een beleidslijn te ontwikkelen hoe het verschil tussen de verwachte en gerealiseerde inflatie wordt meegenomen in de vaststelling van het tarief voor de MRB het jaar erop.

6. Ruimte plafond kapitaallasten Mobiliteit

⁴ In het derde kwartaal van dit jaar bespreken we met uw staten de manier waarop wij de rentelast verwerken in onze programmabegroting. Dit doen we met een statenvoorstel voor een nieuwe Treasury-strategie. Wij kunnen de rentelast direct boeken op een specifieke investering, maar ook omslaan via balansfinanciering op alle programma's. Het college wil bij dit voorstel voor treasury ook betrekken dat uw staten het principe besluit heeft genomen het trambedrijf te verzelfstandigen. Wij kunnen ons voorstellen dat bepaalde financieringslasten over de activa van het trambedrijf verwerkt worden binnen deze entiteit.

In de Nota Investeren, waarden en exploiteren en ook in de Financiële verordening hebben we afgesproken dat wij in het meerjarenbeeld van elke begroting de kapitaalslasten over genomen investeringsbesluiten structureel opnemen in het jaar dat de last gaan gelden of minimaal in het laatste jaar in het meerjarenbeeld. Ter illustratie en puur fictief; indien provinciale staten heeft besloten tot een aanleg van een fietsbrug van € 12 miljoen en deze af te schrijven in 30 jaar en aan te leggen voor het eind van 2029, dan bedraagt de afschrijving vanaf 2030 € 4 ton. (€ 12 miljoen: 30 jaar ingaand vanaf het jaar van ingebruikname van de brug). De rentelast zal het eerste jaar 3% van € 12 miljoen bedragen, waarmee de kapitaalslast uitkomt op € 760.000 vanaf 2030. Het meerjarenbeeld in de begroting 2024 loopt echter maar tot 2027. Omdat de beslissing is genomen en de kapitaalslasten daarmee onvermijdelijk zijn geworden, nemen we last structureel op in de jaarschijf 2027 van het meerjarenbeeld en laten we deze gelijktijdig incidenteel vrijvallen in dezelfde jaarschijf.

Voor programma 5 Bereikbaarheid I Algemeen hebben wij momenteel een structurele kapitaalslast opgenomen in het meerjarenbeeld van € 17.678.000 per jaar vanaf 2027 en voor het programma 6 Bereikbaarheid II Openbaar vervoer bedraagt deze kapitaalslast € 24.931.000 per jaar. Dit zogenoemde kapitaalslastenplafond is hoog genoeg om de afschrijvingen te dekken voor de investeringen waartoe PS al heeft besloten (of bij het vaststellen van het MIP 2024 gaat besluiten). Echter, sommige investeringen vinden pas hun fysieke voltooiing na 2027 en een deel van deze structurele kapitaalslast kan dus incidenteel vrijvallen t.g.v. het algemeen exploitatiesaldo. In het MIP treft u op pagina 41 en 44 overzichten wanneer wij op basis van de huidige inzichten verwachten dat de gehele ruimte onder het kapitaalslastenplafond nodig is.

2.2 Autonome ontwikkelingen programma's

(bedragen x € 1.000)		Incidenteel				Structureel			
		2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
Prog	Autonome ontwikkelingen programma's								
2.1	Open-eind-regeling faunaschade en deelname AEWA	-62				-1.309	-1.309	-1.309	-1.309
2.2	Toezegging rijk voor financiering indexering tarieven agrarisch natuurbeheer 2023-2028					0	0	0	0
5.1	Projectbeheersing					0	0	0	0
7.1	Verlengd Cultuur- en Erfgoedprogramma	-550							
9.1	Vergoedingen fracties en Statenleden					-476	-476	-476	-476
9.2	Coördinator Veilige Publieke Taak	0	0						
9.3	Budget accountant					-200	-200	-200	-200
10.1	Indexering ICT-middelen en bedrijfsvoering (zie MIP)					-757	-757	-757	-757
10.2	ICT, nieuw zaakstelsel, beveiliging, licenties ERP en subsidies	-876				-1.231	-605	-508	-836
	Totaal autonome ontwikkelingen programma's	-1.488	-	-	-	-3.973	-3.347	-3.250	-3.578

Programma 2 Landelijk Gebied

2.1 Open-eind-regeling faunaschade en deelname AEWA

De raming van de open-eind-regeling afhandelen faunaschades is in de provinciale Kadernota 2023-2026 vastgesteld op € 3.089.000. In de Kaderbrief 2024 van het IPO-BIJ12 wordt geraamd dat deze kosten voor onze provincie verder zullen doorstijgen naar circa € 4.398.000 per jaar. BIJ12 voert deze regeling voor de provincies uit. De raming bestaat uit de vergoedingen die grondgebruikers krijgen op basis van het provinciale faunaschadebeleid (tegemoetkomingen faunaschade (meestal gewasschade), ganzenrustgebieden, dassenovereenkomsten, etc.) gebaseerd op de verplichting uit artikel 6.1 van de Wet natuurbescherming. Ook de taxatiekosten die worden gemaakt om de hoogte van de faunaschade vast te stellen vallen hieronder. De kosten zijn o.a. afhankelijk van het faunaschade beleid, het aantal aanvragen, het aantal schadeveroorzakende dieren, de hoogte van de schade en de gewasprijs. Vooral de gewasprijs in kg droge stof op de wereldmarkt stuwden de kosten omhoog.

Deelname AEWA internationale ganzenaanpak

Daarnaast nemen provincies deel aan de internationale ganzenaanpak onder de vlag van AEWA (The African-Eurasian Migratory Waterbird Agreement). Voor deze deelname wordt voor 2021-2024 een contributie gevraagd. Met de huidige onderzoeksvoorstellen is een totaalbedrag gemoeid van € 1.482.163 excl. btw voor vier jaar. Het Rijk betaalt hiervan € 379.170 excl. btw. Voor de provincies rest dus een bedrag van € 1.102.993 over een

periode van vier jaar (2021-2024). De AAC VP heeft in 2021 positief geadviseerd over dit voorstel, alleen is de financiering niet geregeld. De provincie Friesland heeft gevraagd om dit alsnog via de begroting van IPO-BIJ12 te regelen in 2024. Dit is nu opgenomen in de Kaderbrief IPO 2024. Voor Utrecht komt dat neer op een onontkoombare bijdrage van incidenteel € 62.000 in 2024.

2.2 Financiering indexering tarieven agrarisch natuurbeheer 2023-2028

Op 1 januari 2023 is een nieuwe 6-jarige subsidieperiode agrarisch natuurbeheer (ANLb) gestart. Hiervoor hebben GS op 22 november 2022 het 'Tweede openstellingsbesluit agrarisch natuur- en landschapsbeheer 2023-2028' vastgesteld. Zeven Utrechtse collectieven hebben hiervoor een subsidieaanvraag ingediend, die volgens landelijke afspraak in juni worden beschikt. Dat is later dan gewoonlijk door vertraging bij de implementatie van het nieuwe subsidiestelsel.

De aanvragen van de collectieven beslaan in totaal een bedrag van zo'n € 12 miljoen per jaar (wat voor 65% wordt gefinancierd door Europa). In het hierboven genoemde openstellingsbesluit is het voorbehoud opgenomen dat de indexering van de beheertarieven (max € 1,8 mln. per jaar) door het Rijk wordt gefinancierd. De minister heeft toegezegd zich hiervoor in te spannen, maar er ligt nog steeds geen besluit.

De collectieven zijn inmiddels gestart met de nieuwe subsidieperiode en het nieuwe beheerjaar ervan uitgaande dat de toezegging gestalte krijgt. De gezamenlijke provincies gaan ervan uit dat de indexatie door het Rijk wordt gefinancierd.

Het dilemma ligt nu voor hoe met deze onzekerheid om te gaan. Er zijn in hoofdlijn twee varianten:

1. Het rijk komt vroeger of later met de daadwerkelijk toezegging de indexatie te betalen: dan is er geen extra budget nodig voor de komende 6 jaar. Mogelijk is alleen voorfinanciering nodig voor het eerste jaar omdat het rijk het dit jaar niet meer in de begroting kan verwerken. Hiervoor kan de Reserve landelijk gebied worden ingezet.
2. Het rijk betaalt de indexatie niet: dan zou € 1,8 mln. per jaar, gedurende 6 jaar, extra budget nodig kunnen zijn, bij de huidige openstelling en daarbij behorende ingediende subsidieaanvragen.

De gezamenlijke provincies stellen zich op het standpunt dat het Rijk haar toezegging gestand moet doen en achten die kans ook groot genoeg om de baten nu wel op te nemen in de begroting. In de potentiële ontwikkelingen in paragraaf 3.2 nemen we de post wel mee als een risico.

Programma 5 bereikbaarheid – Algemeen

5.1 Projectbeheersing

Door het domein Mobiliteit wordt gewerkt aan verdere kwaliteitsverbetering en standaardisering rondom projectbeheersing bij grote en/of risicovolle programma's en projecten. In het verleden werd projectbeheersing ingevuld binnen de projecten, waarbij vooral gebruik moest worden gemaakt van tijdelijke inhuur. Deze materiële budgetten willen we blijven gebruiken, maar voor financiering van een vast team met projectbeheersers in provinciale dienst. Zo kunnen we enerzijds beter de provinciaal gewenste werkwijze en kwaliteit borgen en zorgen we tevens voor het intern borgen van de kennis en kunde rondom projectbeheersing. Dit is dus per saldo een verschuiving van materiële lasten naar personele lasten en budgettair neutraal.

Programma 7 Cultuur- en erfgoed

7.1 Verlengd Cultuur- en erfgoedprogramma

In november 2022 besloot PS het lopende Cultuur- en erfgoedprogramma (CEP) met een jaar te verlengen tot en met 2024. In het statenvoorstel voor de verlenging van het CEP staat: "Slechts een klein percentage van de middelen is incidenteel (circa 3%). De eventuele verlenging van deze incidentele middelen zullen we via de Kaderbrief 2024 in het voorjaar van 2023 nog formeel aan u voorleggen."

Voor 2024 is nog incidentele dekking nodig van € 0,550 mln. voor het met 1 jaar verlengde programma.

Aangezien PS hiertoe al heeft besloten, kwalificeren wij deze post als autonoom. Het budget wordt toegekend

voor 1 jaar en zou door een nieuwe coalitie ook structureel ingevuld kunnen worden ter voortzetting van dit beleid. Deze eventuele meerjarige effecten treft u in paragraaf 3.1.

Programma 9 Bestuur

9.1 Vergoedingen fracties en statenleden

De fractievergoedingen en vergoedingen aan Statenleden en commissieleden zijn verhoogd. Daarnaast zijn er na de provinciale verkiezingen ook meer fracties bijgekomen, waardoor de kosten ook stijgen. Dit zijn autonome ontwikkelingen. Benodigde financiën bedragen € 476.000, structureel.

9.2 Coördinator Veilige publiek taak

Naar aanleiding van een bijeenkomst met burgemeesters over weerbaarheid en bedreiging van politieke ambtsdragers op 31 augustus 2022 is besloten dat de provincie Utrecht het voortouw neemt in een ondersteuningsprogramma voor politiek ambtsdragers ten aanzien van weerbaarheid. Onderdeel hiervan is het aantrekken van een coördinator Veilige Publieke Taak. Deze functionaris kan gemeenten ondersteunen bij de implementatie van protocollen tegen agressie en geweld en interveniëren wanneer ambtsdragers geconfronteerd worden met agressie. Verder zal deze functionaris opereren in een breed netwerk van veiligheidsfunctionarissen in de regio en in nauw contact staan met onder andere het Openbaar Ministerie, Politie en het Netwerk Weerbaar Bestuur. Deze functionaris zal voor een periode van 2 jaar op een tijdelijk contract aan de slag gaan.

Voor het vervolg van 2023, geheel 2024 en de eerste helft van 2025 worden de kosten gedekt door –vooralnog – een eenmalige bijdrage van het Rijk van € 0,4 miljoen.

De benodigde financiën bedragen: € 0,-, financiering door BZK. Incidenteel.

9.3 Budget accountant

De kosten voor de accountant zijn gestegen, waardoor het huidige budget ontoereikend is. Dit is een autonome ontwikkeling. De benodigde extra financiën bedragen € 200.000 structureel.

10 Overhead

10.1 CBS-indexering ICT-middelen

In 2022 is de Nota Kapitaalgoederen Bedrijfsvoering vastgesteld door PS. Hierbij is de budgetbehoefte voor het vaste en variabele onderhoud bepaald. Bij het opstellen van de Nota kapitaalgoederen is geen rekening gehouden met indexatie. Normaal gesproken zijn er bij de uitvoering van het onderhoud plussen en minnen en hierdoor kunnen de effecten van prijsstijgingen worden opgevangen. Bij de huidige prijsstijgingen is dit echter niet meer het geval. Dit heeft ook betrekking op ICT gerelateerde middelen en overige facilitaire contracten zoals catering en beveiliging. De benodigde financiering is € 757.000 structureel. De Indexatie van kredieten is verwerkt in de actualisering van het MIP.

10.2 ICT

Financieel en ERP systeem

In de door PS vastgestelde begroting 2021 was er een krediet van € 1,9 mln. opgenomen. De uitkomst van het programma van Eisen voor het ERP systeem en financieel systeem was een SAAS-oplossing, waarbij er conform de richtlijnen van het BBV geen sprake kan zijn van het activeren van de implementatiekosten. Dat betekent dat in plaats van de kosten afschrijven over 5 jaar nu de last wordt genomen in de jaren van de implementatie.

Daarnaast is er sprake van een periode waarin de provincie twee systemen, het oude en nieuwe systeem operationeel dient te houden en er dus sprake is van dubbele lasten.

De provincie heeft een roadmap opgesteld voor een ERP oplossing voor alle relevante bedrijfsvoering processen. Om zo de data in één keer in één enkel systeem te hebben en daarmee het aantal koppelingen en afstemmomenten te reduceren. Het hiervoor door PS beschikbare krediet was echter alleen bestemd voor het financiële deel van het ERP systeem en niet voor het technisch ERP deel.

In januari 2023 is het nieuwe subsidiesysteem live gegaan. De belangrijkste financiële afwijking betreft de hosting en het technisch beheer. Gedurende de implementatie van het nieuwe subsidiesysteem in 2022 zijn de contractonderhandelingen gestart over hosting en beheer. De daadwerkelijke kosten bleken hoger uit te vallen dan initieel ingeschat in de kaderbrief 2023.

Ten behoeve van onder andere de AWB-commissie is een zaaksysteem nodig waar in een beveiligde omgeving documenten met meerdere personen ook buiten de provincie kunnen worden gedeeld.

De huidige tool biedt onvoldoende beveiliging en moet daarom vervangen worden. De meerkosten van het nieuwe zaaksysteem zijn opgenomen. Het zaaksysteem kan in meerdere situaties worden gebruikt, ook daar waarin documenten in een beveiligde omgeving ook met externen moeten worden gedeeld.

2.3 Voorstellen vanuit bestaand beleid programma's te verwerken in begroting 2024 - 2027

Programma 1. Ruimtelijke Ontwikkeling

(bedragen x € 1.000)		Incidenteel				Structureel			
#	1. Ruimtelijke Ontwikkeling	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
1.1	Versterking beleidsfunctie Wonen	-394							
1.2	Kwaliteit in gebiedsprocessen (motie 101a)					-140	-140	-140	-140
1.3	Definitieve inwerkingtreding Omgevingswet	-605	-360			-625	-625	-625	-625
	Stelpost te bereiken efficiencyvoordelen omgevingswet en invoeren milieuheffingen								625
1.4	Ruimtelijk voorstel en programma Novex	-255							
1.5	Regiodeal Vitale Wijken en aanpak A'foort	-250	-250						
	Totaal 1. Ruimtelijke Ontwikkeling	-1.504	-610	-	-	-765	-765	-765	-140

Voorstel 1.1 Versterking beleidsfunctie Wonen

Nu de overheid de regie herneemt op de volkshuisvesting, heeft dat ook gevolgen voor de provincies. De provincies krijgen een grotere rol en verantwoordelijkheid in het vormgeven van volkshuisvestingsbeleid en in de monitoring. Dit betekent dat extra formatie nodig is. Bij het opstellen van de meerjarenbegroting waren nog niet alle programma's van de Nationale Woon- en Bouwagenda bekend. Ook was er nog geen kader voor de op te stellen woondeals en daaruit voortvloeiende taken en verantwoordelijkheden en lag de Wet Versterking regie op de Volkshuisvesting nog niet ter consultatie voor. Door deze autonome ontwikkeling kon nog niet goed geanticipeerd worden op de uitbreiding van taken en verantwoordelijkheden bij de provincie.

De verwachting is dat de extra inzet op monitoring binnen de taken van het programmteam opgevangen kan worden. Voor de uitvoering van de nieuwe taken vanuit de rijksprogramma's is tenminste uitbreiding met 2 fte gewenst. Daarnaast is de formatie voor onder andere het Convenant Duurzame Woningbouw tijdelijk ingevuld. De komende jaren is blijvend inzet nodig op enerzijds verduurzaming van de bouw als ook de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen en het vinden van oplossingen voor vertragingen in de bouw als gevolg van stikstof, netcongestie en dergelijke. Vooralsnog wordt voorgesteld deze uitbreiding incidenteel voor 2024 in te vullen en aan de nieuwe coalitie over te laten of en hoe dit structureel ingevuld kan worden.

Op dit moment wordt de menskracht voor inzet van procesmanagement ter ondersteuning van diverse projecten met twee tijdelijke fte Ingezet. Voorgesteld wordt om dit om te zetten naar structurele formatie en deze te bekostigen uit structurele middelen vanuit het Programma Versnelling Woningbouw.

Voorstel 1.2	Kwaliteit in gebiedsprocessen (motie 101a)
---------------------	---

Op 9 november 2022 is de motie Kwaliteit in gebiedsprocessen aangenomen. Deze motie gaat over de (ruimtelijke) kwaliteit in gebiedsprocessen. Met het Netwerk Omgevingsgericht Werken (NOW) zijn de eerste stappen al zijn gezet in het slimmer, sneller en effectiever acteren in gebiedsprocessen. De ervaringen vanuit het NOW in de praktijk sluiten aan bij de constatering in motie 101a; er wordt door onze partners een steeds groter beroep gedaan op de provincie voor kwalitatieve inzet in gebiedsprocessen. Het NOW biedt die inzet nu al. Een stevigere verankering van het NOW in de lijnorganisatie en zwaardere inzet in externe gebiedsprocessen is nodig om invulling te kunnen geven aan de motie.

De lasten van dit voorstel bedragen € 140.000 structureel.

Voorstel 1.3	Definitieve inwerkingtreding Omgevingswet
---------------------	--

De Eerste Kamer heeft op 14 maart 2023 definitief ingestemd met inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2024. De vele malen uitstel (5x) hebben ervoor gezorgd dat we steeds beter inzicht hebben wat allemaal moet gebeuren om te werken volgens de Omgevingswet en met het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). De incidentele capaciteit die gevraagd is voor ondersteuning rondom de inwerkingtredingsdatum is aangewend voor het voorbereiden op de komst van de Omgevingswet.

Door ervaring in meerdere organisatieonderdelen, bijvoorbeeld met het opstellen van Visie en Verordening en het werken met nieuw plansoftware, is gebleken dat de huidige capaciteit ontoereikend is om de deze verbrede en nieuwe taak te kunnen oppakken. Dit heeft betrekking op de hele planketen, van het opstellen van Visie, Verordening en Programma's tot het uitwerken van vragenbomen om te komen tot de juiste vergunningsaanvragen door burgers en bedrijven. De behandeltermijnen van vergunningen wordt tevens verkort en een intensievere samenwerking met ketenpartners is noodzakelijk om die termijnen te halen. Ook de grotere complexiteit en verbrede reikwijdte onder de Omgevingswet maakt dat de afstemming met ketenpartners in Utrecht op uitvoeringsgebied meer capaciteit vraagt dan tot op heden bedacht. De provinciale coördinatietaak dient daartoe versterkt te worden. Tenslotte vraagt het werken onder de Omgevingswet meer afstemming met de interne beleidsteams. Ruimtelijke vraagstukken worden door de steeds grotere ruimtedruk complexer en vragen vanuit inhoudelijke, juridische en procesmatige expertise steeds meer inzet. Direct na inwerkingtreding van de wet zal een piek zitten in de afstemming en samenwerking (behalen van nieuwe termijnen). Hiervoor wordt dan ook incidentele capaciteit gevraagd. De overige werkzaamheden betreffen structurele taken.

Met de Omgevingswet zijn meer leges-inkomsten te verwachten, omdat er voor meer activiteiten leges kunnen worden gevraagd. Of we dat ook gaan doen en in welke mate moet nog beleidsmatig worden vastgesteld. Verwacht wordt dat er vanaf 2027 leges-kosten kunnen worden doorberekend en er een efficiëntieslag wordt gemaakt in de werkzaamheden. Het is zeker niet de verwachting dat deze leges-kosten de totale extra werkzaamheden zullen dekken. De winst zit vooral in de kwaliteitsverbetering.

In 2024 zijn de totale extra lasten € 1.230.000, in 2025 zijn de totale extra lasten € 984.500, en vanaf 2026 structureel € 625.000. Vanaf 2027 is een stelpost opgenomen voor verwachte baten van € 625.000 te realiseren door de besparingen die kunnen ontstaan door het efficiënter werken volgens de principes van de nieuwe omgevingswet en het berekenen van milieueffingen en leges.

Voorstel 1.4	Ruimtelijk voorstel en programma Novex
---------------------	---

In de RO-brief van 17 mei 2022 is aangekondigd dat het Rijk de regie op de Ruimtelijke Ordening herneemt. Dit doet zij via de sporen van de nationale programma's, de NOVEX-gebieden en het Ruimtelijk Voorstel.

Het Rijk vraagt van de provincie om een ruimtelijk voorstel te maken. In het startpakket legt het Rijk de provincies de opgaven voor uit nationale programma's op het gebied van onze fysieke leefomgeving. Wij worden gevraagd om samen met gemeenten en waterschappen de nationale opgaven voor de periode tot en met 2030 - met een doorkijk naar 2050 - ruimtelijk te vertalen, in te passen en te combineren met decentrale opgaven. Deze werkwijze is nieuw, cyclisch en structureel. Deels kan dit worden opgevangen binnen de organisatie door de combinatie te leggen met onze omgevingsvisie, maar deels betekent deze autonome ontwikkeling ook een verzwarende van taken.

Voorstel is deze uitbreiding van € 255.000 incidenteel voor 2024 goed te keuren en aan de nieuwe coalitie over te laten of dit structureel kan worden. In 2024 zal indien noodzakelijk een aanvullend voorstel worden gedaan aan

de hand van dan actuele inzichten in welk ritme deze nieuwe werkzaamheden plaatsvinden, ook in relatie tot de periodieke actualisatie van de omgevingsvisie.

Programma 2. Landelijke gebied

(bedragen x € 1.000)		Incidenteel				Structureel			
#	2. Landelijk Gebied	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
2.1	Faunabeheer overige onderdelen	-841							
2.2	Budget natuurbeheer en agrarisch natuurbeheer				-2.498				
2.3	Voedselagenda	-300							
2.4	Gebiedsgerichte Aanpak LandelijkGebied	0	0						
2.5	Grondzaken	-134	-134	-134	-134				
	Totaal 2. Landelijk Gebied	-1.275	-134	-134	-2.632	-	-	-	-

Voorstel 2.1 Faunabeheer overige onderdelen

In de Kadernota 2022-2025 is een koers neergelegd ter voorbereiding van een nieuw faunabeleid en -beheer gericht op:

- Doorgaan en intensiveren met de ontwikkeling en het onderzoek naar nieuwe alternatieve en preventieve diervriendelijke maatregelen en implementatie in nieuw beleid.
- Continuering ganzenbeleid via tweesporen, spoor gericht op bijsturing (o.a., IPO afstemming) en spoor 2 doorgaan met de ganzenaanpak totdat er nieuw beleid is.
- Invoering van de alternatieve methode aanpak van de verwilderde kat.
- Kostenontwikkeling en invoering nieuw faunabeleid en faunabeheer.

De middelen zijn gevraagd en verleend tot 2023 omdat tijdens deze Kadernota de gedachte was dat voor 2024 een nieuw faunabeleid met een nieuwe begroting zou zijn vastgesteld. In januari is gestart met het proces om te komen tot een nieuw *interimomgevingswetprogramma faunabeleid en monitoring*. Dit beleid zal volgens de laatste planning in Q1 2024 worden vastgesteld. Om het staande beleid tot de financiering van het nieuwe beleid op basis van een nieuwe begroting te kunnen voortzetten, dienen middelen beschikbaar te blijven. Het gaat hier enkel om bestending van het bestaande beleid. Na de vaststelling van het nieuwe beleid zou een deel van budget mogelijk al kunnen worden ingezet voor het nieuwe beleid vooruitlopend op nieuwe financiering. Gezien de juridische ontwikkelingen rondom beschermde diersoorten en de daardoor steeds beperkter wordende mogelijkheden tot afschot, is de prognose dat preventie (het voorkomen van gewasschade door andere methoden) steeds belangrijker gaat worden. Juridisch houdbare besluiten voor het doden alleen met hoge (onderzoeks- en data) kosten voor de onderbouwing daarvan in voldoende mate zijn te motiveren. De verwachting is dan ook dat de uiteindelijk nieuwe begroting van het nieuwe faunabeleid verder zal stijgen. Deze claim is losgekoppeld van de openeinderegeling schade-uitkeringen op grond waarvan de provincie verplicht is naar redelijkheid en billijkheid tegemoetkomingen in de schade van diersoorten uit te keren (art. 6.1 Wnb). Deze kosten zijn separaat ingediend en hier niet meegenomen

Voorstel 2.2 Budget natuurbeheer en agrarisch natuurbeheer

1 januari 2023 is een nieuwe 6-jarige subsidieperiode (2023-2028) gestart voor natuurbeheer (m.u.v. SBB) en agrarisch natuurbeheer (ANLb). Hiervoor hebben GS op 22 november 2022 voor agrarisch natuurbeheer het 'Tweede openstellingsbesluit voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer 2023-2028' vastgesteld en op 27 september 2022 voor natuurbeheer het 'openstellingsbesluit natuur 2023'. Collectieven en natuurbeheerders hebben hiervoor een subsidieaanvraag ingediend, die dit jaar worden beschikt.

Bij de vorige Kadernota zijn voor de eerste vier jaar van deze zesjarige subsidieperiode, dus voor de jaren 2023 t/m 2026 middelen aangevraagd en is tekstueel toegelicht dat voor de resterende 2 jaar bij een volgende Kadernota nog extra middelen worden aangevraagd. In deze Kadernota wordt voor de 5e jaarschijf (2027) incidenteel middelen aangevraagd. Omdat het laatste jaar van de zesjarige subsidieperiode buiten deze Kaderbriefperiode valt, kan dat bedrag nu niet worden meegenomen.

Let op: Omdat er vanaf 2028 geen middelen meer zijn in de bestemmingsreserve Realisatiestrategie Natuurvisie, gaat het beslag op de algemene middelen fors groter worden. Voor 2028 gaat het om een bedrag van 6,6 miljoen.

Voorstel 2.3**Voedselagenda**

Voor het jaar 2021 was €100.000 begroot en voor de jaren 2022 en 2023 hebben wij €300.000 begroot voor uitvoering van de Voedselagenda. In de definitieve Voedselagenda (vastgesteld in de vergadering van PS van 14 april 2021) zijn ambities en activiteiten concreter uitgewerkt. In de loop van dit uitvoeringsjaar zal de Voedselagenda geëvalueerd worden, samen met een voorstel voor projecten/instrumenten die doelmatig en effectief zijn om voort te zetten. Om de periode te overbruggen tot het nieuwe voorstel en voorzetting van de lopende projecten is het wenselijk om voor het jaar 2024 een incidenteel bedrag van €300.000 op te nemen. Projecten en initiatieven van de Voedselagenda dragen bij aan meer eten uit de korte keten en duurzame en gezonde voedselkeuzes. Hiermee wordt gewerkt aan bestendiging van korte keten als verdienmodel voor de agrarisch ondernemer die toewerkt naar het produceren van voedsel op een duurzame manier. Op deze manier draagt het bij aan transitie van de landbouw wat het uitgangspunt is in de Gebiedsgerichte Aanpak Landelijk Gebied (GGA-LG).

Voorstel 2.4**Gebiedsgerichte Aanpak Landelijk Gebied**

Voor 1 juli 2023 wordt de 1^e versie van het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG) naar het Rijk verstuurd. Na toetsing door het Rijk wordt een definitieve versie opgesteld die eind 2023/begin 2024 ter vaststelling wordt voorgelegd aan GS en PS. De definitieve versie is de basis voor het indienen van een claim op het transitiefonds. Daarbij gaat het om een claim op zowel materiele als proceskosten. Vanuit de proceskosten moet de extra (structurele) inzet worden gedekt die nodig is voor de uitvoering (beleid en processturing) van het programma Gebiedsgerichte Aanpak Landelijk Gebied, de daaruit resulterende gebiedsprocessen en het bijbehorende vergunningverlenings- en handhavingstraject.

Voor de jaren 2022 en 2023 heeft de provincie vooruitlopend op het transitiefonds een bijdrage ontvangen van €1,2 miljoen per jaar. Dit bedrag is niet volledig toereikend om de noodzakelijke extra capaciteit voor processturing en beleid in te kunnen zetten om invulling te kunnen geven aan de rol van de provincie als regisserende gebiedsautoriteit in het realiseren van de doelen uit het Nationaal Programma Landelijk Gebied. De aanvullende dekking (ca. €0,3 miljoen per jaar) is gehaald uit de reserve stikstof die feitelijk is bedoeld voor de materiele kosten voor diverse in te zetten instrumenten voor de gebiedsgerichte aanpak.

Ook vergunningverlening en handhaving gekoppeld aan het stikstofdossier heeft in de afgelopen periode veel extra capaciteit gevraagd. Voor de jaren 2022 en 2023 is daar in de provinciale begroting jaarlijks € 1 miljoen voor beschikbaar gesteld. De werkzaamheden zijn nu sterk gericht op het onderbouwen van ingediende bezwaren tegen verleende vergunningen of handhavingsverzoeken en het zoeken naar mogelijkheden om te komen tot vergunningverlening. Deze druk zal de komende jaren niet anders worden, waarbij tegelijkertijd ook nog juridisch houdbare vergunningen voor PAS-melders en maatschappelijke ontwikkelingen verleend moeten worden, zodra er stikstofruimte ontstaat. Essentieel daarbij is dat een goede onderbouwing wordt opgesteld waarmee wordt voldaan aan de additionaliteitsvereiste (de benodigde stikstofruimte is niet nodig voor de instandhouding van de Natura 2000-gebieden) waarbij ook inbreng van data-analisten onontbeerlijk is. Voor de komende jaren is het continueren van de huidige inzet essentieel om deze (wettelijke) taken te kunnen uitvoeren. De benodigde inzet is 6,8 fte (ca. €1,1 miljoen).

De bekostiging vanuit de transitiegelden is nog niet geregeld terwijl we wel de lopende werkzaamheden in 2024 en volgende jaren moeten continueren om tijdig te kunnen voldoen aan de (inter)nationale wetgeving/regelgeving. Om te voorkomen dat er een dekkingsprobleem ontstaat voor de in te zetten capaciteit is het noodzakelijk om incidenteel in de begroting voor 2024 en 2025 geld op te nemen voor de dekking van de bovenstaande werkzaamheden. Zodra de personele kosten (op structurele wijze) vanuit de transitiegelden kunnen worden gedekt zal dit in de lopende begroting worden verwerkt. Voorgesteld wordt om voor beide jaren deze kosten voor te financieren uit de bestemmingsreserve Gebiedsprocessen Stikstof.

Voorstel 2.5**Grondzaken**

We werken steeds meer samen met publieke en semipublieke overheden aan maatschappelijke opgaven. Dat doen we in verschillende vormen; door het oprichten van een BV, in grondexploitaties etc. Hierbij is het belangrijk dat er voldoende zicht is op de risico's van de grondexploitatie in een veranderende markt. Maar ook de fiscale en juridische regelgeving. Om dit op een voldoende niveau te kunnen brengen zetten we de komende 4 jaar in op het verbeteren van de financiële beheersing van de grondexploitaties. Dit vraagt om een tijdelijke intensivering van specialistische expertise op het gebied van grondexploitaties.

Om aan deze toenemende vraag te voldoen is extra capaciteit nodig, namelijk incidenteel voor 4 jaar een 1 fte (€ 134.000).

Programma 3. Bodem, water en milieu

(bedragen x € 1.000)		Incidenteel				Structureel			
#	3. Bodem, water en milieu	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
3.1	Klimaatadaptatie	-1.970							
Totaal 3. Bodem, water en milieu		-1.970	-	-	-	-	-	-	-

Voorstel 3.1

Klimaatadaptatie

Vanuit het Programma Klimaatadaptatie 2020-2023 wordt gewerkt aan het zoveel mogelijk beperken van de negatieve effecten en risico's van klimaatverandering op onze omgeving en inwoners (zoals hittestress, droogte, wateroverlast en overstromingsrisico). Dat doen we samen met de waterschappen, gemeenten, maatschappelijke organisaties, corporaties, kennisinstellingen en brancheorganisaties in de regio. Het huidige programma loopt eind december 2023 af. De klimaatproblematiek is in het overdrachtsdocument benoemd als één van de kernopgaven van de provincie met een transitiekarakter. Langjarige inzet is en blijft noodzakelijk om ons verder aan te passen aan het veranderende klimaat. Belangrijkste redenen om extra middelen te claimen: Er is overtuigend wetenschappelijk bewijs dat de klimaatverandering versneld doorzet wat vraagt om versnelling en intensivering van de beleidsinzet; door extra inzet de komende jaren op uitvoering wordt potentiële schade en hoge kosten in de toekomst verminderd; behoud van opgebouwde samenwerkingsverbanden en netwerken binnen de regio, bovenregionaal en Europees; behoud van de zeer succesvolle subsidieregeling, versterking van de beschikbare capaciteit en toewerken naar een klimaatbestendig Utrecht in 2040.

Voor 2024 wordt voorzien in extra incidenteel budget van in totaal €1.970.000 ten behoeve van het kunnen voortzetten van de werkzaamheden voor klimaatadaptatie, waaronder het continueren van de subsidieregeling klimaatbestendige, groene en gezonde steden en dorpen. Bij de coalitiebespreking komt de vraag aan de orde over de wenselijkheid om voor de jaren 2025 en verder de claim om te zetten in extra structurele middelen.

Programma 4. Energietransitie

(bedragen x € 1.000)		Incidenteel				Structureel			
#	4. Energietransitie	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
4.1	Netcongestie	-300							
	Totaal 4. Energietransitie	-300	-	-	-	-	-	-	-

Voorstel 4.1 Netcongestie

In de Kadernota 2022-2025 is voor de lange termijn integrale programmering van de energie-infrastructuur (P-MIEK) een meerjarig, structureel bedrag opgenomen van € 430.000 vanaf 2022. Met ingang van 2022 zijn 2 extra fte's toegekend en een jaarlijks bedrag van € 200.000. Omdat netcongestie een urgent probleem is zetten we in lijn met de door ons in 2023 vastgestelde "startnotitie energie-infrastructuur" ook in op maatregelen voor de middellange en korte termijn. Ten behoeve hiervan zijn structureel 4 extra fte's nodig met kennis en expertise op het gebied van de ruimtelijke ordening en netcongestie.

Voor de P-MIEK heeft het Rijk middelen ter beschikking gesteld ad € 475.000 voor de jaren 2023 en 2024. Na aftrek van de al begrote baten ad € 430.000 blijft daarvan € 45.000 over. Ook voor de middellange en korte termijn aanpak van netcongestie zijn in IPO-verband afspraken gemaakt met het Rijk. Onze aanname is dat we hiervoor van het Rijk hetzelfde bedrag zullen ontvangen als voor de P-MIEK. We stellen daarom voor om de al begrote meerjarige baten van € 430.000 te verhogen met € 520.000 (475.000 + 45.000) waarmee de 4 nieuwe fte's gedekt worden.

Daarnaast verwachten we incidentele proceskosten voor 2024 van € 300.000 per jaar. Bij de coalitieonderhandelingen komt de vraag aan bod welke inzet voor de komende collegeperiode gewenst is.

Programma 5. Bereikbaarheid I – Algemeen

(bedragen x € 1.000)		Incidenteel				Structureel			
#	5. Bereikbaarheid I - Algemeen	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
5.1	Formatie Fiets	-479							
5.2	Inzet U-Ned	-500	-500	-500	-500	-500	-500	-500	-500
	Totaal 5. Bereikbaarheid I - Algemeen	-979	-500	-500	-500	-500	-500	-500	-500

Voorstel 5.1 Formatie fiets

In de afgelopen jaren is een forse impuls geweest voor fietsstimulering, bijvoorbeeld door middel van gedragsbeïnvloeding en de realisatie van Doorfietsroutes. Daarbij hebben we intensief samengewerkt met gemeenten. Hiervoor was een tijdelijk budget beschikbaar tot 2023 voor extra menskracht (in totaal 10 fte). Zowel in de BO MIRT afspraken als in de eigen provinciale ambities voor een duurzame bereikbaarheid neemt stimulering van de fiets een belangrijke plek in. Voorstel is om voor 2024 een budget van 479.000 euro op te nemen, om de inzet van 4 fte aan medewerkers te continueren. Daarmee kunnen we de inzet op de belangrijkste onderdelen van het programma in 2024 borgen en kunnen we tevens de 4 medewerkers die nu in provinciale dienst zijn voor het programma behouden. De andere 6 fte's zijn ingevuld met tijdelijke inhuur. Met dit voorstel borgen we tevens de aanwezige kennis en kunde voor de eventueel toekomstige inzet. Bij de coalitieonderhandelingen komt de vraag aan bod welke inzet voor de komende collegeperiode gewenst is.

Voorstel 5.2 Inzet U-Ned

In het BO MIRT najaar 2022 zijn tussen rijk en regio afspraken gemaakt over een forse woningbouwimpuls en nadere verkenning en realisatie van daarvoor benodigde investeringen in de OV-infrastructuur, regiopoorten en korte termijn mobiliteitsmaatregelen (de versnellingsafspraken). Ook is daarbij aandacht gevraagd voor Groen groeit mee. Uitwerking van deze afspraken vindt de komende jaren in gezamenlijkheid plaats door de rijks en regionale partners in het programma U-Ned. Ook van de provincie Utrecht wordt een forse ambtelijke inzet in dit programma verwacht. Daarnaast moeten we rondom deze afspraken extra regionaal huiswerk doen en extra inzet plegen op aanverwante trajecten (bijvoorbeeld verkenning naar een Regionaal Alternatief Ring Utrecht of

verkenning naar mogelijkheden voor een station Lunetten Koningsweg). Het gaat concreet vooral om strategie, beleidsontwikkeling en programmering. Deze extra inzet komt bovenop eerder afspraken, waar we al verschillende mensen voor vrij hebben gemaakt. Deze rek is er nu uit. Acuu is er noodzaak tot inzet van 16 extra fte, met name binnen het domein Mobiliteit, maar ook binnen de domeinen Stedelijke en Landelijke Leefomgeving. Een deel van de gevraagde extra inzet zal structureel van aard zijn, door de toegenomen samenwerking in de provincie rondom grootschalige ruimtelijke dossiers. In het voorstel maken we structureel ruimte voor 5 extra formatieplaatsen en voor tijdelijke inzet van 5 extra fte in de komende 4 jaar. De overig benodigde inzet is ter beoordeling aan de onderhandelaars voor een nieuwe collegeperiode. Daarbij ligt ook de vraag voor welke extra inzet men met rijk en regio in de komende jaren rondom deze ruimtelijke dossiers (al dan niet in U-Ned verband) met elkaar wil plegen.

Programma 6. Bereikbaarheid II – Openbaar Vervoer

(bedragen x € 1.000)		Incidenteel				Structureel			
#	6. Bereikbaarheid II - OV	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
6.1	Formatie Tram Beheer Organisatie (TBO)					-1.045	-1.045	-1.045	-1.045
	Totaal 6. Bereikbaarheid II - OV	-	-	-	-	-1.045	-1.045	-1.045	-1.045

Voorstel 6.1   **Formatie Tram Beheer Organisatie (TBO)**

Vanaf januari 2015 is de provincie Utrecht verantwoordelijk geworden voor de regionale tram. Op dat moment was het project Uithoflijn nog volop in voorbereiding. Met de uiteindelijke realisatie van de Uithoflijn is het Utrechtse tramnetwerk fors uitgebreid en ook de aanverwante taken met betrekking tot beheer en onderhoud. Die taken zijn ondergebracht in het team Trambedrijf Beheer en Onderhoud (TBO). Vanwege de groei van het takenpakket en de gewenste professionalisering is door een eerder college van GS en PS ingestemd met een formatie-uitbreiding van 10,9 fte. Die uitbreiding was echter tijdelijk gedekt en liep af per 1 januari 2022. De activiteiten binnen TBO zijn beperkt uit materieel budget te dekken en daar waar mogelijk gebeurt dit (3 fte). Het is gewenst om de resterende 7,9 fte structureel uit de algemene middelen gedekt te krijgen. Dit past ook bij de in voorbereiding zijnde verzelfstandiging van het trambedrijf. Concreet gaat het om een bedrag van 1,045 mln. structureel per jaar.

Programma 7. Cultuur en erfgoed

(bedragen x € 1.000)		Incidenteel				Structureel			
#	7. Cultuur en erfgoed	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
7.1	Hollandse Waterlinies						-384	-384	-384
	Totaal 7. Cultuur en erfgoed	-	-	-	-	-	-384	-384	-384

Voorstel 7.1   **Hollandse Waterwaterlinies**

Het programma Hollandse Waterlinies loopt eind 2024 af. Om vanaf 2025 de wettelijke taken ter bescherming en uitdragen van het werelderfgoed Unesco rond Hollandse Waterlinies voort te zetten is het voorstel om € 384.000 structureel toe te kennen die nodig is voor 3,5 fte formatie die voorheen vanuit incidenteel budget werd gefinancierd.

Voorstel is de middelen die vanaf 2025 nodig zijn mee te nemen tijdens de coalitieonderhandelingen en het op te stellen programma Cultuur en Erfgoed.

Programma 8. Economie

(bedragen x € 1.000)		Incidenteel				Structureel			
#	8. Economie	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
8.1	Versterken exploitatiebudget EBU	-100							
8.2	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) Utrecht	-224							
8.3	Aanjagen circulair ondernemerschap	-200							
8.4	Ontwikkeling recreatie	-255							
Totaal 8. Economie		-779	-	-	-	-	-	-	-

Voorstel 8.1 Versterken exploitatiebudget EBU

De extra benodigde bijdrage voor de Economic Board Utrecht (EBU) betreft een noodzakelijke versterking van het exploitatiebudget van de EBU om haar kerntaken op het gebied van versterking van de netwerk- en lobbykracht te kunnen uitvoeren. Hierin blijkt 1 jaar na de start van de (nieuwe) EBU niet in voldoende mate te zijn voorzien voor een minimale invulling van deze taken. Deze analyse wordt gedeeld door onze regionale partners, waaronder de gemeente Utrecht. Alle boardleden (publiek en privaat) zullen de mogelijkheden verkennen voor aanvullende financiering.

Daarbij speelt ook dat de EBU veel breder wordt ingezet voor de lobby, dan voor economische doelen. De EBU speelt ook een belangrijke rol in de verstedelijkingsdeal, Metropoolregio Utrecht (MRU), de Regiodeal en de verdere uitwerking en toepassing van het regioprofiel; Heart of health. Hierin was bij aanvang niet voorzien. De extra bijdrage wordt ingezet voor het inzetten van aanvullende capaciteit bij EBU. Ook dan blijft de EBU bovenal een netwerkorganisatie van ondernemers, onderzoeks- en onderwijsinstellingen en overheden, met een kleine ondersteunende staf om dit netwerk te faciliteren.

Hiermee wordt tevens een bijdrage geleverd aan de oproep uit Motie 108 om kennis en innovaties die aanwezig zijn bij onderzoeks- en onderwijsinstellingen in de provincie beter te delen met het bedrijfsleven, door te voorzien in de hiervoor benodigde basisinfrastructuur (ROM Utrecht Region en de EBU).

Incidenteel € 100.000 voor 2024, daarna onderwerp van de coalitiebespreking.

Voorstel 8.2 Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) Utrecht

De exploitatie van de ROM staat onder zware druk door verschillende externe ontwikkelingen. Dit zijn de gestegen loonkosten, krapte op de arbeidsmarkt voor bepaalde specialistische functies en het feit dat bepaalde opbrengsten uit Europese subsidies niet geïndexeerd zijn. Samen met de huidige inflatie levert dit problemen op voor de begroting 2024 van de ROM. In de Bestuursvereenkomst ROM Regio Utrecht BV zijn bij de oprichting van de ROM in 2020 afspraken gemaakt tussen de regionale aandeelhouders en het Rijk (Ministerie EZK) voor een periode van 5 jaar. In de aandeelhoudersvergadering van december 2022 hebben de aandeelhouders in de ROM expliciet gevraagd aan de directeur-bestuurder van de ROM om eventueel voorziene tekorten in de begroting van 2024 tijdig inzichtelijk te maken.

Het voorziene tekort op de begroting 2024 van de ROM bedraagt naar verwachting tussen € 500.000 en € 1.000.000. Als grootste aandeelhouder reserveert de provincie Utrecht 31% van de bovenkant van deze marge € 300.000. Er is binnen de stelpost loon/prijscompensatie subsidiering al een reservering getroffen voor loonprijscompensatie van € 76.000. Verzocht wordt om deze te verhogen met € 224.000. Toekenning van deze middelen is afhankelijk van de uiteindelijke begroting van de ROM, de bijdragen van andere aandeelhouders en inhoudelijke afwegingen.

Hiermee wordt tevens een bijdrage geleverd aan de oproep uit Motie 108 om kennis en innovaties die aanwezig zijn bij onderzoeks- en onderwijsinstellingen in de provincie beter te delen met het bedrijfsleven, door te voorzien in de hiervoor benodigde basisinfrastructuur (ROM Utrecht Region en de EBU)

Incidenteel € 224.000 voor 2024, daarna onderwerp van de coalitiebespreking.

Voorstel 8.3 Aanjagen circulair ondernemerschap

Het aanjagen van het circulair ondernemerschap is in de afgelopen jaren een taak binnen het beleidsprogramma economie geworden die niet weg te denken valt in het licht van de doelstelling om in 2050 als Utrechtse samenleving volledig circulair te zijn. In de [Beleidsvisie circulaire samenleving 2050](#) is de transitie naar een toekomstgerichte regionale economie een van de drie hoofddoelstellingen.

In de vorige coalitieperiode is het aanjagen van circulair ondernemerschap gefinancierd uit ingezette incidentele middelen, maar die vervallen in 2024. Om dit beleid voort te kunnen zetten is minimaal € 200.000 per jaar nodig (structureel). Dat is gelijk aan het huidige incidentele budget in 2023. Dit wordt ingezet voor het in kaart brengen van de stand van het circulair ondernemerschap in de provincie (monitoring); het aanjagen en ondersteunen van regionale samenwerkingen (netwerken); het uitvoeren en opvolgen van verkenningen (aanjagen); campagnes om circulair ondernemerschap onder de aandacht te brengen en overige kosten.

Voorstel 8.4 Ontwikkeling recreatie

De aandacht en inzet op recreatie is groeiende. Het team dat verantwoordelijk is voor dit beleidsveld zorgt voor gecoördineerde aansturing. Recentelijk zijn aan dit team nieuwe onderdelen toegevoegd (het Routebureau, het sitehouderschap van de Unesco statushouders NHW en Limes), komen er nog meer aanvullingen (zoals projectorganisatie NHW) en worden ook thema's die hernieuwd aandacht vragen toegevoegd. Onder dit laatste valt ook het werk rondom de groeiende recreatieve druk op de vaarwegen. Dit vraagt om hernieuwd beleid en coördinatie op beheer, openingstijden bruggen, oeverinrichting etc. Genoemde ontwikkelingen leiden tot aanvullende structurele inzet van € 255.000 die incidenteel voor 2024 wordt opgenomen en voor daarna onderwerp is van de coalitiebespreking. Nu de aandacht voor recreatie zo toeneemt en de link met cultuur groter wordt is het voorstel om in de begroting 2024 het beleidsdoel 8.5 "De bezoekerseconomie is sterk" te verplaatsen naar een nieuw beleidsdoel met als werknaam 7.4 "Recreatie en bestemmingsmanagement is meer integraal onderdeel van de leefomgeving".

Programma 9. Bestuur

(bedragen x € 1.000)

#	9. Bestuur en Middelen	Incidenteel				Structureel			
		2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
9.1	Uitbreiding formatie Kansenmakersteam	0	0						
9.2	Viering 650 jaar Stichtse Landbrief	-200	-400						
9.3	Viering 80 jaar bevrijding in 2025	-50	-250						
9.4	Formatie/financiering IBT huisvesting vergunninghouders-IBT Asielopvang					-161	-161	-161	-161
9.5	Digitale Toegankelijkheid					-100	-100	-100	-100
9.6	Invullen eigenaarsrol Verbonden Partijen	-60	-50	-50	-50	-232	-232	-232	-232
9.7	Sociale agenda borgen in de lijn	-500							
9.8	Proceseigenaarsrol en 'loket' inkomende subsidies					-135	-135	-135	-135
9.9	Kennis- en onderzoeksfunctie bij team strategie	-144	-144						
	Totaal 9. Bestuur en Middelen	-954	-844	-50	-50	-628	-628	-628	-628

Voorstel 9.1 Uitbreiding formatie Kansenmakersteam

Sinds begin 2022 functioneert onder de Provinciale Regie Tafel Asiel en Migratie (PRT) een Kansenmakersteam en ondergebracht bij het kabinet van de CdK, met als opdracht om in en met gemeenten kansen te vinden en te verzilveren voor oplossingen in de asielketen en dit te vertalen in een aantal 'boden' richting het Rijk om te komen tot goede randvoorwaarden. De huisvesting van statushouders en de opvang van asielzoekers vraagt blijvend aandacht. Er zijn immers nog steeds te weinig opvanglocaties voor asielzoekers en woonlocaties voor statushouders. Er is een blijvende vraag naar nieuwe locaties wat een extra beroep doet op de inzet van het Kansenmakersteam. Met het vaststellen van het Plan Utrecht door de Provinciale Regie Tafel (PRT) hebben de 26 Utrechtse gemeenten en de provincie met elkaar afgesproken dat het Kansenmakersteam de komende jaren voor de gezamenlijke opgave van gemeenten en provincies zal werken. Een gezamenlijke bekostiging (50% gemeenten en 50% provincie) ligt daarbij voor de hand.

Gemeenten weten het Kansensmakersteam steeds beter te vinden. Het aantal projecten waar het Kansensmakersteam bij betrokken is groeit en steeds vaker wordt ook een rol als procesbegeleider gevraagd. De enorme opgaven die er nog liggen, het komen van een crisissituatie naar een robuuste en flexibele asielketen met meer duurzame opvangplekken in de provincie Utrecht, de synergie met de versnelling woningbouw, het vraagstuk van de andere bijzondere doelgroepen, de nieuwe taken die gemeenten krijgen en ook de provincie krijgt en de vraag van gemeenten om ook op de sociale aspecten van de asielketen ondersteuning te krijgen, vraagt om een uitbreiding van de bemensing met 1,5 fte van het Kansensmakersteam.

De verdere doorontwikkeling van het Kansensmakersteam moet uiteindelijk leiden tot een voorstel voor structurele dekking. Omdat de definitieve omvang van rijksmiddelen aan gemeenten en provincies vooralsnog niet definitief duidelijk zijn, stellen wij voor om voor de jaren 2024 en 2025 ieder jaar 850.000 euro te begroten. Daarbij geldt dat de 26 Utrechtse gemeenten garant staan voor 425.000 euro en de provincie eveneens voor 425.000 euro. De verwachting is dat gemeenten de kosten kunnen dekken uit een voor dit doel (Spreidingswet) verhoogde gemeentefondsuitkering en de provincie door een verhoogde uitkering in het provinciefonds. Zolang de Spreidingswet nog niet van kracht is wordt een afzonderlijke rijksbijdrage verwacht ter dekking van de kosten van gemeenten en provincie van totaal 850.000 euro. Daarmee zijn de uitgaven voor de jaren 2024 en 2025 gedekt. Vanaf 2026 worden de lasten en baten van het Kansensmakersteam structureel in de begroting opgenomen.

Voorstel 9.2 **Viering 650 jaar Stichtse Landbrief**

Provinciale Staten heeft op 9 november 2022 motie 92 – 650 jaar Stichtse Landbrief aangenomen.

In 2025 is het 650 jaar geleden dat de Stichtse Landbrief is getekend. Dit gezien kan worden als het begin van een mee besluitende volksvertegenwoordiging in de provincie Utrecht. Het is belangrijk om te herdenken en de betekenis hiervan breed in de samenleving aandacht aan te geven.

Onder voorzitterschap van de commissaris van de Koning wordt een werkgroep in gesteld met leden uit Provinciale Staten, die met Gedeputeerde Staten en partners uit de samenleving, stappen zet in de voorbereiding en realisatie van de viering/herdenking in 2025. Eerst zal de governance van de werkgroep vorm worden gegeven en zal een eerste inventarisatie plaatsvinden van ideeën voor de herdenking. Verder zal in 2024 de focus van de werkgroep liggen op de voorbereiding van de activiteiten, die in 2025 plaatsvinden.

Het incidentele benodigde budget voor de periode 2024 – 2025 zal in totaal € 600.000 incidenteel bedragen.

Waarbij de navolgende verdeling over de jaren van toepassing is:

2024 € 200.000

2025 € 400.000

Het historisch, maatschappelijk en bestuurlijk belang van de viering 650 jaar Stichtse Landbrief blijkt uit de aangenomen motie.

Voorstel 9.3 **Viering 80 jaar bevrijding in 2025**

In 2025 is het 80 jaar geleden dat wereldwijd de Tweede Wereldoorlog werd beëindigd. Het Nationaal Comité 4 en 5 mei vraagt de provincies om in de eigen regio andermaal een coördinerende rol te spelen met betrekking tot de totstandkoming van het lustrum '80 Jaar Vrijheid'. Andere partners in het lustrum zijn: de gemeenten, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, het Nationaal Fonds voor Vrede, Vrijheid en Veteranenzorg, het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, de Oorlogsgravenstichting, de Stichting Musea en Herinneringscentra '40-'45.

In het lustrum staat de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog centraal. Er zal worden herdacht dat deze bestond uit groot menselijk leed, grove schending van mensenrechten, vervolging en de Holocaust die mogelijk werd nadat onze vrijheid werd ontnomen en de democratische rechtsstaat buiten werking werd gesteld. En er zal worden gevierd dat we 80 jaar geleden zijn bevrijd en sindsdien in Nederland in vrijheid samenleven.

Voornemens zijn om het narratief te verbreden, perspectieven toe te voegen en oog te hebben voor de aansluitende geschiedenis in Nederlands-Indië en de kille naoorlogse ontvangst van joodse overlevenden. Onze verhouding tot de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog is nog steeds volop in beweging, hetgeen het belang van vieren en herdenken nader onderstreept

In de provinciale coördinatie van de lustrumviering zal financieel samenwerking met het Nationaal Fonds voor Vrede, Vrijheid en Veteranenzorg worden onderzocht en nauwe samenwerking worden gezocht met de Utrechtse burgemeesters en hun lokale netwerken op het gebied van de oorlogsherinnering, waaronder de lokale comités 4 en 5 mei, de historische kringen en de streekmusea. Alsook inhoudelijke samenwerking met instellingen rondom de zwaartepunten in de Utrechtse Tweede Wereldoorlogsgeschiedenis: de Grebbelinie en de slag om de Grebbeberg in Rhenen, de Maliebaan in Utrecht en Kamp Amersfoort in Leusden. Bij de viering van 75 jaar vrijheid is aan alle gemeenten een bijdrage verstrekt voor een lokale viering. Onderzocht zal worden of in 2025 voor een vergelijkbare constructie wordt gekozen.

Benodigde financiën bedragen: € 50.000 in 2024 en € 250.000 in 2025. Beide bedragen zijn incidenteel.

Voorstel 9.4   Formatie /financiering IBT-huisvesting vergunninghouders - IBT Asielopvang

De opgaven opvang van asielzoekers en huisvesting van vergunninghouders zijn sinds 2020 groter en acuter geworden. Dit vraagt een intensivering van de wettelijke taak als toezichthouder op de huisvesting van vergunninghouders, en gedegen voorbereiding op de aankomende toezichtrol bij asielopvang (via de spreidingswet). Die intensivering van de wettelijke toezichtrol betekent dagelijkse monitoring en structureel contact met gemeenten. Vanwege de oplopende achterstanden zal de provincie tevens in een nieuwe, intensievere toezichtrol belanden waarbij zij de huisvestingstaak moet overnemen. Deze intensivering vloeit mede voort uit druk van het Rijk om sneller te interveniëren. Ook dragen de toezichthouders met hun informatiepositie bij aan één van de meest acute landelijke opgaven door deze doorlopend te delen met gemeenten én de collega's bij Wonen en het Kansenmakersteam.

Binnen het cluster Interbestuurlijk Toezicht (IBT, team BEI) is momenteel 1,8 fte beschikbaar voor het uitvoeren van de wettelijke taak IBT-huisvesting vergunninghouders. Deze wordt tevens gebruikt voor de voorbereiding op de aanstaande IBT-rol bij de realisatie van asielopvang en de Wet Versterking Regie Volkshuisvesting (Wvrv). De bestaande formatie is gebaseerd op de situatie zoals die bestond vóór 2021 en past dus niet langer bij de veranderde urgentie rondom deze maatschappelijke opgave, de toevoeging van nieuwe werkzaamheden en de voorbereiding op aankomende IBT-taken. Om de inzet weer passend te maken aan de opgave adviseert GS in ieder geval voor nu structureel 1,2 fte extra beschikbaar te stellen. Verder zal de komende spreidingswet ook consequenties hebben voor de uitvoering van deze kerntaak.

Benodigde financiën bedragen € 161.000. Structureel.

Voorstel 9.5   Digitale toegankelijkheid

Met de Wet Digitale Overheid is het verplicht dat (de content van documenten op) websites, intranet en mobiele apps van de overheid door iedereen gebruikt moeten kunnen worden. En moeten overheidsinstanties ook een toegankelijkheidsverklaring publiceren voor alles wat zij digitaal publiceert. Daarnaast is digitale toegankelijkheid onderdeel van de Sociale Agenda en de Visie op de digitale dienstverlening zoals vastgesteld door PS. Om als provincie blijvend te voldoen aan deze wet is het noodzakelijk de taken die hieruit voortkomen en de controle op de naleving van deze wet structureel te beleggen in de organisatie (conform ook het IPO-advies).

Benodigde financiën bedragen € 100.131. Structureel.

Voorstel 9.6   Invullen eigenaarsrol Verbonden Partijen

De provincie werkt steeds vaker samen met andere partijen aan oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken. Voor een goede ondersteuning en een goed proces bij deze samenwerkingen, is de Nota Samenwerkende Partijen door Provinciale Staten vastgesteld. Op dit moment wordt het bijbehorende implementatieplan opgesteld. Daarbij blijkt dat het ondersteuningsproces op samenwerkende partijen onvoldoende is ingeregeld. Er is behoefte aan een coördinator verbonden partijen. Deze coördinator voert regie op de voorgenomen nieuwe samenwerkingsconstructies, zorgt dat de bijdrage vanuit de verschillende expertises (juridisch, financieel e.d.) geleverd wordt, zorgt voor aansluiting bij actuele ontwikkelingen, is vraagbaak, zet aan tot het invullen van de risicoprofielen en evaluaties, geeft processen en kaders vorm en ontsluit kennis over samenwerkende partijen en deelt deze met de organisatie. Ter ondersteuning van het structureel sturen op risicoprofielen van samenwerkende partijen is behoefte aan een risicomangementtool.

Daarnaast zorgt het toenemende aantal samenwerkingsverbanden ervoor dat de bestaande bestuurlijke adviescapaciteit met betrekking tot de eigenaarsrol ontoereikend is. Om de eigenaarsrol bij deze nieuwe samenwerkingen ook goed op te kunnen pakken, is daarom aanvullende capaciteit nodig.

Verder is er specifiek voor het vervullen van de eigenaarsrol richting de BV Hart van de Heuvelrug voor 2024-2027 jaarlijks een budget nodig voor de bijkomende kosten zoals Raad van advies en accountantscontroles.

Benodigde financiën bedragen € 60.000 voor 2024 en voor 2025-2027 jaarlijks € 50.000 incidenteel. Daarnaast structureel vanaf 2024 € 232.000.

Voorstel 9.7   **Sociale Agenda borgen in de lijn**

Utrecht wil een provincie zijn voor iedereen. Op 7 juni 2022 is daarom door Gedeputeerde Staten de Uitvoeringsagenda 2022-2023 Sociale Agenda vastgesteld. Sindsdien zijn er door het team van de Sociale Agenda diverse projecten uitgevoerd op thema's als discriminatie, laaggeletterdheid en toegankelijkheid. De gemene deler in de projecten van de Sociale Agenda is dat zij bijdragen aan de overkoepelende doelstellingen:

1. Meer gelijke kansen voor inwoners op wonen, werken, vervoer, vrijetijdsbesteding, energie(transitie) en andere voorzieningen waar de provincie een rol heeft;
2. Een meer diverse en inclusieve organisatie.

In oktober 2023 wordt de evaluatie van de Sociale Agenda besproken in commissie BEM. In deze evaluatie wordt ook vooruitgeblikt naar de borging van de ambities van de Sociale Agenda. Er is het afgelopen jaar door de Sociale Agenda een beweging op gang gezet naar een meer inclusieve provincie en organisatie. Om de gedane inspanningen te bestendigen geven Gedeputeerde Staten een positief advies af over de verlenging van de Sociale Agenda in 2024 met eenmalig € 500.000. Voorgesteld wordt daarnaast om in de onderhandelingen de voortzetting van de Sociale Agenda mee te nemen en hier het jaarlijkse budget van € 500.000 structureel voor te reserveren.

Voorstel 9.8   **Proces eigenaarsrol en loket inkomende subsidies**

Het proces Inkomende subsidies is niet gestandaardiseerd. Er ontbreekt een centraal overzicht, er wordt niet centraal gestuurd op rechtmatig en conform geldende wet- en regelgeving administreren en verantwoording afleggen. Hiermee is onvoldoende grip op de beheerkant en lopen we financieel en publicitair risico. Daarnaast is nu niet in beeld of we alle subsidiemogelijkheden voldoende uitnutten. De komende maanden wordt dit proces ingeregeld met een kader, handboek en werkwijze. Om dit in de organisatie goed te laten werken, integraal aan te sturen, te monitoren en te verbeteren is het noodzakelijk structureel een subsidie/Spuk-coördinator aan te stellen die hiervoor verantwoordelijk is.

Benodigde financiën: € 134.433. Structureel.

Voorstel 9.9   **Kennis- en onderzoeksrol**

De PU is een echte kennisorganisatie. De kennisfunctie, uitzetten van onderzoek, het uitvoeren van data-analyses en monitoring is in de domeinen goed verankerd. Dit gebeurt nog niet vanuit het concern brede en integrale perspectief. Deze inzet maakt het mogelijk kennis strategischer in te zetten en toegankelijk te maken voor iedereen. Dat is een verrijking voor onze kenniswerkers waar ze zich ook bevinden, zorgt voor een efficiënter en effectiever gebruik van wat beschikbaar is, voorkomt dubbelingen of het wiel opnieuw uitvinden en bevordert het werken met dezelfde definities en standaarden waardoor de optelbaarheid en integraliteit sterk bevordert kan worden. Dit gaat ons helpen om sneller en effectiever in te kunnen spelen op de opgaven van 'vandaag, morgen en overmorgen'.

Het beter benutten van de aanwezige kennis en het gezamenlijk anticiperen op wat onze strategische kennisbehoefte is, sluit ook aan op het eerdere besluit het strategisch vermogen te versterken (strategische unit is in oprichting). En is in lijn met de ontwikkeling van 'het netwerk van decentrale kennisknooppunten' van het IPO. Met de inzet van een kwartiermaker voor twee jaar kan dit vorm krijgen, in verbinding met alle relevante spelers bij alle domeinen.

Benodigde financiën: € 143.759. Incidenteel; 2024 en 2025.

10. Overzicht Overhead

#	10. Bedrijfsvoering (Overhead)	Incidenteel				Structureel			
		2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
10.1	Informatieveiligheid & privacy (IV&P)					-520	-520	-520	-520
10.2	Compliance (Wet- en regelgeving op IT/IV)	-350	-300						
10.3	Benadering arbeidsmarkt	-781	-781						
10.4	MIP Bedrijfsvoering					-144	-401	-606	-594
	Stelpost energiebesparing door investeringen verduurzaming								200
10.5	Strategische financiële advisering samenwerkingen					-350	-350	-350	-350
10.6	Aanvraagportaal subsidies & Contractbeheer en managementsysteem	-875					-140	-140	-140
	Stelpost effectiever werken met nieuwe subsidiesysteem							140	140
10.7	Data-onderbouwd beleid	-645							
	Organisatie: Secretariaten Kabinet CdK en management, ondersteuning audiovisuele zaken, receptie					-415	-415	-415	-415
	Totaal 10. Bedrijfsvoering (Overhead)	-2.651	-1.081	-	-	-1.429	-1.826	-1.891	-1.679

Voorstel 10.1 Informatieveiligheid & privacy (IV&P)

Het programma IV&P is per 1 mei 2023 afgerond en overgedragen aan de lijn. Doel van het programma was om het niveau van informatieveiligheid en privacy structureel te verbeteren en in te bedden in de organisatie.

De werkzaamheden gaan vanaf 1 mei door in de lijn. Informatieveiligheid & privacy blijven aandacht, energie en investeringen vragen. Denk hierbij aan ontwikkelingen op het gebied van aansluiting op het LDS (Landelijk Dekkend Stelsel) voor cyber security, de oprichting van een "informatieknoppunt Cyber Security" en de deelname van de provincie Utrecht daarin.

Daarnaast is de interprovinciaal afspraak gemaakt om als provincie ISO certificeerbaar te worden (27001), moet er structureel worden geoefend met cyberincidenten en moet er worden geïnvesteerd om de monitoring & respons verder te versterken (Dark Trace).

Om compliant te zijn op gegevensbescherming en privacy en daarbij de administratieve handelingen daarvan bij te houden in bijvoorbeeld een verwerkingsregister zijn 3 fte's nodig. Deze ondersteuning wordt gepositioneerd in de domeinen.

Benodigde financiering: € 520.000 structureel

Voorstel 10.2 Compliance (wet- en regelgeving op IT/IV)

Vanuit wet- en regelgeving, zowel Nationale als Europese, moeten we onze digitalisering en informatiehuishouding (dataficatie) op orde hebben. Actueel en impactvol zijn bijvoorbeeld de Wdo (Wet digitale overheid), de Omgevingswet en de Verordening interoperabel Europa. Om tijdig aan deze wetgeving te voldoen is het van belang om extra inzet te plegen op het (door) ontwikkelen van een aantal zaken.

We zien de ontwikkeling dat we als provincie steeds meer informatie delen met burgers en derde partijen. Daarbij komt dat we steeds meer data (willen) gebruiken om besluiten te onderbouwen en kunnen nemen. Data voor besluiten wordt verwerkt, bewerkt op basis van algoritmes en opgeslagen in het landelijk algoritmeregister.

Kort samengevat: om aan deze toegenomen vraag te kunnen voldoen is het noodzakelijk om een datawarehouse oplossing te bewerkstelligen (zodat koppelingen makkelijk kunnen worden gemaakt) en capaciteit en expertise te ontwikkelen en wijden aan zaken zoals een algoritmeregister en datahandelingsrepertoire.

Voor nu vragen we meerjarig incidenteel budget aan. Eind 2023 zal er op basis van een uitvoeringsprogramma inzichtelijk worden gemaakt welk extra budget naar verwachting nodig is op structurele basis.

Benodigde financiering: € 350.000 (2024) en € 300.000 (2025).

Voorstel 10.3 Benadering arbeidsmarkt

De krapte op de arbeidsmarkt is enorm. Zichtbaarheid op de arbeidsmarkt is daarom belangrijk, anders slagen we er niet meer in om cruciale functies voldoende te vervullen. We willen inzetten op job marketing, LinkedIn

pagina's, arbeidsmarktanalyse, plaatsingen op social media etc. Stuk voor stuk tools waar abonnementen voor nodig zijn. Ook hebben we tijdelijk extra recruiter capaciteit nodig en zetten we extra in op het binnen halen van jonge mensen, onder andere door een trainee programma.

Voorstel 10.4	MIP bedrijfsvoering
----------------------	----------------------------

In het Meerjarig Investeringsplan (MIP) Bedrijfsvoering staan de investeringen, inclusief de bedragen, nader toegelicht. De voorziene verbouwingen van het vastgoed inclusief inflatiecorrectie op prijspeil 2020 zijn verwerkt. In dit MIP is het budget verwerkt om de verduurzaming van de gebouwen uit te voeren. Enerzijds vanwege de door GS uitgesproken ambitie om in 2030 klimaat neutraal te zijn en anderzijds vanwege de landelijke vereisten tot energie neutrale gebouwen.

Ten overvloede benoemen we dat het afgelopen jaar de vastgoedstrategie besproken is in GS. Daarin is de koppeling gemaakt met het mogelijke ontwikkelpotentieel. Dit ontwikkelpotentieel geeft een mogelijke opbrengst weer. Deze mogelijke opbrengst is nu nog niet meegenomen. We voorzien een mogelijke opbrengst door besparing op energielasten die we als een stelpost van 2 ton vanaf 2027 meegenomen hebben bij de exploitatiepost Energie. De opdracht voor de verkenning is verstrekt. Indien we daaruit een business case hebben gemaakt zullen we u ook rapporteren over deze stelpost.

Voorstel 10.5	Strategische financiële advisering samenwerking
----------------------	--

We werken steeds meer samen met publieke en semipublieke overheden aan maatschappelijke opgaven. Dat doen we in verschillende vormen; met partners, door subsidies te verstrekken, door het oprichten van een BV, in grondexploitaties etc. Dat vraagt sturing vooraf, maar ook tijdens de samenwerking.

Deze ontwikkeling vraagt onder meer om strategisch financieel advies en kennis op het gebied van treasury, financiële control en grondexploitaties. In de verkenningsfase van een samenwerking zijn meerdere partijen betrokken. Steeds meer wordt financieel strategische denkkracht aan de verkennings- en onderhandelingstafels gevraagd om onze provincie te vertegenwoordigen en de samenwerking goed te starten. Tijdens de samenwerking moeten we oog houden voor de verschillende middelenstromen, moeten bijvoorbeeld AVA's worden voorbereid en begrotingen en jaarrekeningen worden geanalyseerd en worden toegezien op grondexploitaties.

Een ander thema is de grip op onze inkomsten buiten de reguliere middelen om. Te denken valt onder meer aan subsidies. De afgelopen tijd is gebleken, dat we hier onvoldoende grip op hebben. Dit vraagt om financieel meer aan de voorkant komen, aangezien onze inkomsten van belangrijke invloed zijn op het beheer van onze geldmiddelen (treasury) en het bepalen van onze financieringsbehoefte.

Daarnaast zetten we de komende 4 jaar in op het verbeteren van de financiële beheersing van de grondexploitaties. Dit vraagt om een tijdelijke intensivering van financieel strategische denkkracht. Om aan deze toenemende vraag te voldoen is extra capaciteit nodig, namelijk structureel 2 fte (€ 278.000) en incidenteel voor 4 jaar een 0,5 fte (€ 72.000).

Voorstel 10.6	Aanvraagportaal subsidies & contractbeheer/managementsysteem
----------------------	---

In 2024 zijn we voornemens om te starten met de implementatie van een aanvraagportaal subsidies en een nieuw contractbeheer/management systeem:

Het nieuwe aanvraagportaal voor subsidies biedt de aanvrager een laagdrempelige ingang om subsidies aan te vragen, de voortgang van aanvragen te kunnen monitoren, subsidiestukken te kunnen raadplegen (inclusief beschikkingen) en communicatie te kunnen voeren over de ingediende aanvraag. Het aanvraagportaal subsidies zal geïntegreerd worden met het nieuwe SAP CRM Grantor Management systeem (backoffice systeem

subsidies), waardoor de kwaliteit van de aanvraag zal toenemen, handmatige werkzaamheden verminderd worden en de doorlooptijd van de behandeling zal versnellen.

Het nieuwe contractbeheer/management systeem heeft als doel om het huidige contractbeheersysteem (Incont) te vervangen. Het contractbeheer zal geïntegreerd worden in het nieuwe financiële systeem (cf. ERP gedachte), waardoor de kwaliteit van de contractregistratie zal verbeteren, handmatige werkzaamheden verminderd worden en de doorlooptijd zal versnellen. Tevens zal het systeem centraal en decentraal contractmanagement ondersteunen om beter grip te krijgen op uitvoering van de contracten. Vanaf 2026 is een besparing van 2 fte voorzien en financieel verwerkt. Hierdoor worden de structurele beheerlasten gedekt, waardoor er per saldo geen extra budget benodigd is.

Benodigde financiering: € 875.000 (2024), € 140.000 (2025)

Voorstel 10.7

Data-onderbouwd beleid

Ondanks alle activiteiten en resultaten van de afgelopen jaren moeten er nog aanzienlijke stappen gezet worden om optimaal, professioneel en structureel data te kunnen benutten. Belangrijk onderdeel hierin is het analyseren en interpreteren van data en het adviseren en ondersteunen van collega's die werken aan de verschillende maatschappelijke opgaven. We zetten ons in om de maatschappelijke meerwaarde van data te versterken, datavolwassenheid van de domeinen te vergroten en mede de randvoorwaarden/data-organisatie op orde te brengen.

Naast het technisch mogelijk maken van data-oplossingen) is het van belang om op een verantwoorde en professionele manier de meerwaarde van data daadwerkelijk te benutten. Dat vraagt om analyse en om een faciliterende brugfunctie tussen maatschappelijke opgaven en techniek. Omdat de ontwikkelingen op het gebied van digitalisering elkaar snel opvolgen en naar verwachting blijven voortduren, is structurele aandacht hiervoor nodig.

Voor nu vragen we incidenteel budget aan. Eind 2023 zal er in een Statenvoorstel inzichtelijk worden gemaakt welk extra budget nodig is op structurele basis. Benodigde financiën: € 645.000 (2024).

Voorstel 10.8

Organisatie: Secretariaten Kabinet CdK en management, ondersteuning audiovisuele zaken, receptie

Doordat we meer hybride zijn gaan werken en vergaderen is meer ondersteuning nodig op deze systemen. We vragen 1 fte medewerker AV-middelen aan (ook in zomernota).

Door de extra taken die vanuit het rijk aan de provincies worden gevraagd, de rol die concernmanagers en teamleiders daarin spelen, en de toename van teams is de vraag naar secretariële ondersteuning toegenomen. We vragen nu een uitbreiding aan van 2 fte als eerste fase om deze ondersteuning te versterken.

De receptie die zowel onze bezoekers als ook onze interne medewerkers moet ondersteuning is onderbemand. We vragen 1 extra fte.

Voor het secretariaat van de commissaris van de Koning is op dit moment in de formatie 1 fte beschikbaar. Tot 2012 was er 1,4 fte beschikbaar, vanwege de toenmalige bezuinigingen werd destijds 0,4 fte geschrapt. Bij het secretariaat van de commissaris van de Koning zijn naast de strikt secretariële werkzaamheden (onder meer complex agendabeheer) ook andere taken ondergebracht, zoals het voorbereiden van herdenkingen, het organiseren van bijeenkomsten (onder meer diners, de jaarlijkse nieuwjaarsreceptie van Gedeputeerde Staten en andere belangrijke activiteiten binnen de organisatie) en het voorbereiden van bezoeken van leden van het Koninklijk Huis. Het gehele takenpakket is daarmee groter dan wat in de beschikbare 1,0 fte past. Daarnaast is versterking nodig van de functie secretaresse kabinetschef, met name met het oog op kwetsbaarheid rond de arbeidsintensieve administratieve afhandeling van burgemeestersbenoemingsprocedures en het versturen van felicitatiebrieven (ca. 1.500 per jaar).

Voor beide functies geldt daarnaast dat geen capaciteit beschikbaar is voor vervanging bij ziekte en vakanties, waardoor deze processen te veel kwetsbaarheid opleveren. Dat betekent een grotere kans op (langdurige) uitval van collega's en een afbreukrisico voor de commissaris.

Algemene middelen

(bedragen x € 1.000)		Incidenteel				Structureel			
#	Algemene Middelen	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
1.1	Stelpost Kaderbrief 2024 naar Begroting 2024 inclusief stelpost voor Meerjarig onderhoud infra			-	-	-4.000	-4.000	-4.000	-4.000
	Totaal Algemene Middelen	-	-	-	-	-4.000	-4.000	-4.000	-4.000

Voorstel **Stelpost van Kaderbrief 2024 naar Begroting 2024**

De stelpost van Kaderbrief 2024 naar Begroting 2024 bestaat uit 2 onderdelen:

1. Stelpost voor Meerjarig onderhoud Infrastructuur
2. Stelpost om afwijkingen op te vangen in de uitwerking van het kader in de begroting 2024

Ad. 1 Stelpost Meerjarig onderhoud Infrastructuur

In 2021 is de nota Kapitaalgoederen Mobiliteit opgesteld waarbij de budgetbehoefte voor het vast en variabel onderhoud Wegen en OV-assets is bepaald. Hierbij is geen rekening gehouden met indexatie. Normaal gesproken zijn er bij de uitvoering van het onderhoud plussen en minnen en kunnen de effecten van prijsstijgingen hierdoor binnen het totale onderhoudsprogramma worden opgevangen. Met de huidige forse prijsstijgingen is dit echter niet meer het geval. Dit bleek ook al bij de begroting 2023, waarin een eenmalige aanvulling van de reserve beheer en onderhoud met € 3 mln. is opgenomen.

Bij de begroting 2024 is een geactualiseerd MOP beschikbaar met een actuele doorrekening van de benodigde indexatie. Derhalve wordt in de Kaderbrief 2024 gewerkt met een stelpost, waarbij als vertrekpunt dezelfde GWW-index als in het MIP (13,44%) is gehanteerd. Daarbij hebben we deze alleen toegepast op het variabel onderhoud. De opgenomen stelpost bedraagt € 2,5 mln.

Ad. 2 Stelpost om afwijkingen op te vangen in uitwerking kader

Bij de uitwerking van de kaderbrief in de begroting 2024 treden veelal afwijkingen op die in de Kaderbrief niet voorzien waren. Bij de uitwerking van de kaderbrief bekijken we strategische ontwikkelingen. In opmaat naar de begroting beschouwen we alle ontwikkelingen, ook op tactisch en operationeel niveau. Uit deze beschouwing vloeien bijstellingen voort, die niet in de Kaderbrief zijn voorzien. Om deze bijstellingen op te vangen stellen we voor een stelpost op te nemen van 1,5 mln. Daardoor is het financieel beeld in de Kaderbrief meer realistisch. Om deze afwijkingen op te vangen wordt voorgesteld om een stelpost op te nemen. De omvang is geraamd op € 1,5 mln. Een inzet van de stelpost wordt in de Programmabegroting 2024 toelicht. Een restant valt vrij naar de algemene middelen, immers in de begroting wordt ook een post onvoorzien opgenomen.

Samenvatting voorstellen GS te verwerken in de begroting 2024-2027

(bedragen x € 1.000)		Incidenteel				Structureel			
#	Programma	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
1. Ruimtelijke ontwikkeling									
1.1	Versterking beleidsfunctie Wonen	-394							
1.2	Kwaliteit in gebiedsprocessen (motie 101a)					-140	-140	-140	-140
1.3	Definitieve inwerking/treding Omgevingswet	-605	-360			-625	-625	-625	-625
	Stelpost te bereiken efficiencyvoordelen omgevingswet								-
	Stelpost invoeren milieueffingen								625
1.4	Ruimtelijk voorstel en programma Novex	-255							
1.5	Regiodeal Vitale Wijken en aanpak A'foort	-250	-250						
	Totaal 1. Ruimtelijke Ontwikkeling	-1.504	-610	-	-	-765	-765	-765	-140
2. Landelijk gebied									
2.1	Faunabeheer overige onderdelen	-841							
2.2	Budget natuurbeheer en agrarisch natuurbeheer				-2.498				
2.3	Voedselagenda	-300							
2.4	Gebiedsgerichte Aanpak LandelijkGebied	-	-						
2.5	Grondzaken	-134	-134	-134	-134				
	Totaal 2. Landelijk Gebied	-1.275	-134	-134	-2.632	-	-	-	-
3. Bodem, water en milieu									
3.1	Klimaatadaptatie	-1.970							
	Totaal 3. Bodem, water en milieu	-1.970	-	-	-	-	-	-	-
4. Energietransitie									
4.1	Netcongestie	-300							
	Totaal 4. Energietransitie	-300	-	-	-	-	-	-	-
5. Bereikbaarheid - Algemeen									
5.1	Formatie Fiets	-479							
5.2	Inzet U-Ned	-500	-500	-500	-500	-500	-500	-500	-500
	Totaal 5. Bereikbaarheid I - Algemeen	-979	-500	-500	-500	-500	-500	-500	-500
6. Bereikbaarheid - Openbaar Vervoer									
6.1	Formatie Tram Beheer Organisatie (TBO)	-	-	-	-	-1.045	-1.045	-1.045	-1.045
	Totaal 6. Bereikbaarheid II - OV	-	-	-	-	-1.045	-1.045	-1.045	-1.045
7. Cultuur en erfgoed									
7.1	Hollandse Waterinies	-	-			-	-384	-384	-384
	Totaal 7. Cultuur en erfgoed	-	-	-	-	-	-384	-384	-384
8. Economie									
8.1	Versterken exploitatiebudget EBU	-100							
8.2	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) Utrecht	-224							
8.3	Aanjagen circulair ondernemerschap	-200							
8.4	Ontwikkeling recreatie	-255				-	-	-	-
	Totaal 8. Economie	-779	-	-	-	-	-	-	-
9. Bestuur									
9.1	Uitbreiding formatie Kansenmakersteam	0	0						
9.2	Viering 650 jaar Stichtse Landbrief	-200	-400						
9.3	Viering 80 jaar bevrijding in 2025	-50	-250						
9.4	Formatie/financiering IBT huisvesting vergunninghouders-IBT Asielopvang					-161	-161	-161	-161
9.5	Digitale Toegankelijkheid					-100	-100	-100	-100
9.6	Invullen eigenaarsrol Verbonden Partijen	-60	-50	-50	-50	-232	-232	-232	-232
9.7	Sociale Agenda borgen in de lijn	-500							
9.8	Proceseigenaarsrol en 'loket' inkomende subsidies					-135	-135	-135	-135
9.9	Kennis- en onderzoeksfunctie	-144	-144						
	Totaal 9. Bestuur en Middelen	-954	-844	-50	-50	-628	-628	-628	-628
10. Overhead									
10.1	Informatieveiligheid & privacy (IV&P)					-520	-520	-520	-520
10.2	Compliance (Wet- en regelgeving op IT/IV)	-350	-300						
10.3	Benadering arbeidsmarkt	-781	-781						
10.4	MP Bedrijfsvoering					-144	-401	-606	-594
10.4	Stelpost energiebesparing door verduurzaming								200
10.5	Strategische financiële advisering samenwerkingen					-350	-350	-350	-350
10.6	Aanvraagportaal subsidies & Contractbeheer/managementsysteem	-875				-	-140	-140	-140
10.6	Stelpost effectiever werken met nieuwe subsidiesysteem					-	-	140	140
10.7	Data-onderbouwd beleid	-645							
10.8	Organisatie: Secretariaten Kabinet CdK en management, ondersteuning audiovisuele zaken, receptie					-415	-415	-415	-415
	Totaal 10. Bedrijfsvoering (Overhead)	-2.651	-1.081	-	-	-1.429	-1.826	-1.891	-1.679
Algemene middelen									
1.1	Stelpost van Kaderbrief naar Begroting inclusief stelpost voor onderhoud infra					-4.000	-4.000	-4.000	-4.000
	Totaal Algemene Middelen	-	-	-	-	-4.000	-4.000	-4.000	-4.000
	Totaal voorstellen	-10.412	-3.169	-684	-3.182	-8.367	-9.148	-9.213	-8.376

3. Beleidsontwikkelingen financiële omvang onzeker

In dit hoofdstuk gaan we in op de ontwikkelingen die we in paragraaf 1.2. hebben omschreven onder de hoofdgroepen c en d. Het gaat om ontwikkelingen waarover we nu geen besluit voorleggen aan PS. Maar het zijn wel ontwikkelingen die er aan komen en waarover een nieuw college dit jaar of volgend jaar wel een besluit moet nemen. Gezien de financiële omvang van deze ontwikkelingen en risico's lijkt het ons goed deze wel te schetsen. Provinciale staten kan deze ontwikkelingen dan meewegen bij de politiek bestuurlijke besluiten welke op kortere termijn worden genomen.

3.1 Overzicht beleidsontwikkelingen waarover snel een besluit moet worden genomen

#	Programma	Incidenteel				Structureel			
		2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
	(bedragen x € 1.000)								
	1. Ruimtelijke ontwikkeling								
1.1	Versterking beleidsfunctie Wonen					-394	-394	-394	
1.2	Kwaliteit in gebiedsprocessen (motie 101a)								
1.3	Definitieve inwerkingtreding Omgevingswet								
1.4	Ruimtelijk voorstel en programma Novex					-255	-255	-255	
1.5	Regiodeal Vitale Wijken en aanpak A'foort								
	Totaal 1. Ruimtelijke Ontwikkeling	-	-	-	-	-	-649	-649	-649
	2. Landelijk gebied								
2.1	Faunabeheer overige onderdelen					-840	-840	-840	
2.2	Budget natuurbeheer en agrarisch natuurbeheer								
2.3	Voedselagenda					-300	-300	-300	
2.4	Gebiedsgerichte Aanpak Landelijk Gebied								
2.5	Grondzaken								
	Totaal 2. Landelijk Gebied	-	-	-	-	-	-1.140	-1.140	-1.140
	3. Bodem, water en milieu								
3.1	Klimaatadaptatie					-2.620	-2.530	-2.680	
	Totaal 3. Bodem, water en milieu	-	-	-	-	-	-2.620	-2.530	-2.680
	4. Energietransitie								
4.1	Netcongestie; uitbouw team dat dit vraagstuk oppakt					-520	-520	-520	
4.1	Netcongestie; veronderstelling dat Rijk deze lasten vergoedt								
						520	520	520	
4.2	Energiedienstencentrum					pm	pm	pm	pm
	Totaal 4. Energietransitie	-	-	-	-	-	-	-	-
	5. Bereikbaarheid - Algemeen								
5.1	Formatie Fiets; intensiveringsprogramma continueren		-479	-479	-479				
5.2	U-Ned; intensiveren strategisch team voor BO Mirt	-500	-500	-500	-500				
	Totaal 5. Bereikbaarheid I - Algemeen	-500	-979	-979	-979	-	-	-	-
	6. Bereikbaarheid - Openbaar Vervoer								
6.1	Formatie Tram Beheer Organisatie (TBO)								
	Totaal 6. Bereikbaarheid II - OV	-	-	-	-	0	0	0	0
	7. Cultuur en erfgoed								
7.1	Cultuur en erfgoedprogramma, eventueel doortrekken budget					-550	-550	-550	
7.1	Hollandse Waterlinies; personeelsbudget programma								
7.1	Hollandse Waterlinies; investeringsbudget voor programma	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000				
	Totaal 7. Cultuur en erfgoed	-	-1.000	-1.000	-1.000	-	-550	-550	-550
	8. Economie								
8.1	Versterken exploitatiebudget EBU					-100	-100	-100	
8.2	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) Utrecht					-224	-224	-224	
8.3	Aanragen circulair ondernemerschap					-200	-200	-200	
8.4	Ontwikkeling recreatie					-255	-255	-255	
	Totaal 8. Economie	-	-	-	-	-	-779	-779	-779
	9. Bestuur								
9.1	Uitbreiding formatie Kansmakersteam								
9.2	Viering 650 jaar Stichtse Landbrief								
9.3	Viering 80 jaar bevrijding in 2025								
9.4	Formatie/financiering IBT huisvesting vergunninghouders-IBT								
	Asielopvang								
9.5	Digitale Toegankelijkheid								
9.6	Invullen eigenaarsrol Verbonden Partijen								
9.7	Sociale agenda borgen in de lijn								
9.8	Proceseigenaarsrol en 'loket' inkomende subsidies								
9.9	Kennis- en onderzoeksfunctie								
9.10	Extra lasten vanwege zesde gedeputeerde plus stafkosten	-538	-538	-538	-538				
	Totaal 9. Bestuur en Middelen	-538	-538	-538	-538	-	-	-	-
	10. Overhead								
10.1	Informatieveiligheid & privacy (IV&P)								
10.2	Compliance (Wet- en regelgeving op IT/IV)								
10.3	Benadering arbeidsmarkt								
10.4	MIP Bedrijfsvoering								
10.5	Strategische financiële advisering samenwerkingen								
10.6	Aanvraagportaal subsidies & Contractbeheer/managementsysteem								
10.7	Data-onderbouw beleid	-600	-600	-600	-600				
	Organisatie: Secretariaten Kabinet CdK en management, ondersteuning audiovisuele zaken, receptie								
10.8	Totaal 10. Bedrijfsvoering (Overhead)	-	-600	-600	-600	-	-	-	-
	Algemene middelen								
1.1	Stelpost van Kaderbrief naar Begroting								
	Totaal Algemene Middelen	-	-	-	-	-	-	-	-
	Totaal ontwikkelingen die vragen om voorstel van nieuwe GS aan PS	-1.038	-3.117	-3.117	-3.117	-	-5.738	-5.648	-5.798

Bij de voorbereiding van de kaderbrief 2024-2027 heeft GS geïnventariseerd welke mogelijke extra budgetten nodig zijn. Dit is gebeurd middels een uitvraag bij de ambtelijke organisatie als ook externe partners. Bij veel verzoeken voor extra middelen hebben wij gemeend dat deze passen binnen bestaand beleid. Vanwege de continuïteit van de activiteiten en de gewenste duidelijkheid richting onze eigen organisatie en partners hebben wij uw staten voorgesteld deze middelen voor 2024 incidenteel toe te kennen. Deze posten zijn toegelicht in het vorige hoofdstuk 2 van deze kaderbrief.

Dit geeft het nieuwe college van GS de tijd om in de komende maanden, voor de begroting van 2025-2028 te wegen of zij opnieuw wil voorstellen dit beleid voort te zetten; eventueel in gewijzigde omvang.

U treft in dit overzicht dus meerdere keren een verzoek om extra budget voor de jaren 2025 tot en met 2027. Nogmaals hierover is nu geen besluit nodig van PS, wij voorzien wel dat deze vraag ook om een bestuurlijke afweging zal vragen van de nieuwe Gedeputeerde staten en ook van provinciale staten. Voor de toelichting op die posten verwijzen we naar hoofdstuk 2. Het gaat om de toelichtingen op:

- Versterken beleidsfunctie wonen
- Ruimtelijk voorstel en programma Novex
- Faunabeheer overige onderdelen
- Voedselagenda
- Klimaatadaptatie
- Formatie fiets
- Extra inzet strategisch team BO Mirt
- Het versterken van de EBU
- Regionale ontwikkelingsmaatschappij ROM
- Aanjagen circulair ondernemerschap
- Ontwikkeling recreatie
- Data onderbouwd beleid.

De overige ontwikkelingen die niet zijn toegelicht in hoofdstuk 2 lichten we hieronder toe:

Ontwikkeling   **Energiedienstencentrum**

Naar aanleiding van een [initiatiefvoorstel van de VVD](#) is onderzoek gedaan naar investeringsmogelijkheden om de energietransitie te versnellen. Dit [onderzoek](#) is uitgevoerd door adviesbureau Fakton en op 21 februari 2023 met uw Staten gedeeld. In de bijbehorende [statenbrief](#) hebben we aangegeven dat het aan de nieuwe Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten is om een keuze te maken uit de aangereikte opties uit het onderzoek. Fakton adviseert onder andere om in samenwerking met gemeenten en marktpartijen een instrument in te richten voor een grootschalige aanpak van woningisolatie met inzet van extra provinciale middelen van €71 tot €111 miljoen tot en met 2030. Vanuit lopende trajecten binnen het programma Energietransitie 2020-2025 is met de planvorming voor een EDC feitelijk al een start gemaakt met de uitwerking van dit onderdeel. In 2022 is met zes gemeenten gewerkt aan de ontwikkeling van ontzorgingsconcepten voor grootschalige aanpak van isolatie. Het plan voor de ontwikkeling van een energiedienstencentrum (EDC) is hieruit voortgekomen. Het is ook een vervolg op de succesvolle aanpak voor de inzet van [isolatievouchers voor woningeigenaren met een smalle beurs](#) (motie 102). Met een EDC leggen we de basis voor een structurele en grootschalige integrale isolatieaanpak. Dit sluit goed aan bij het advies van Fakton.

In samenwerking met dertien gemeenten, worden in de periode maart tot en met juni 2023 diverse varianten voor een EDC uitgewerkt. Centraal in de ontwikkeling van het EDC staat:

1. Beschikbare capaciteit voor gemeenten voor de besparingsopgave vergroten
2. Kennis bundelen: o.a. (door)ontwikkelen van gestandaardiseerde aanpakken voor verschillende situaties
3. Vormgeven van de relatie met marktpartijen waardoor integrale verduurzaming mogelijk wordt
4. Bundelen van vraag door ondersteuning bewoners bij collectieve inkoop en wijkprocessen
5. Betaalbaar en haalbaar maken van verduurzamingsmaatregelen voor iedereen

De totale investeringsbehoefte voor de isolatieopgave in de provincie Utrecht bedraagt ruim € 1,1 miljard tot en met 2030. De uitvoeringskosten (proceskosten) voor een grootschalige aanpak van de totale isolatieopgave worden geraamd op ongeveer € 92 miljoen, waaronder de kosten voor een energiedienstencentrum. Naast

bijdragen van gemeenten (met middelen vanuit de Nationale Isolatieaanpak), bewoners en marktpartijen zal ook een bijdrage van de provincie noodzakelijk zijn voor de ontwikkeling en uitvoering van een structurele aanpak voor grootschalige isolatie. De benodigde provinciale bijdrage aan de *uitvoeringskosten* (waaronder kosten voor EDC) wordt geraamd op ongeveer € 3 miljoen per jaar tot en met 2030. Daarnaast zijn er voor bewoners met een smalle beurs provinciale middelen nodig om de *investeringskosten* voor deze doelgroep te dekken. Deze zijn geraamd op € 9,5 miljoen per jaar. Het benodigde bedrag is afhankelijk van de ontwikkeling van instrumentarium van het Rijk, zoals nieuwe mogelijkheden binnen het Warmtefonds gericht op deze doelgroep en de ontwikkeling van wetgeving rondom instrumentarium voor gebouw gebonden financiering.

Het voorstel is de middelen die vanaf 2024 nodig zijn te betrekken bij de coalitieonderhandelingen. In deze tabel staat het budget nog op PM.

Ontwikkeling Kosten eventuele extra gedeputeerde en ondersteunende staf

Mocht er sprake zijn van een toename van het aantal gedeputeerden van vijf naar zes bestuurders, dan zou dat ook een toename betekenen van de ondersteuning. De extra lasten voor salarissen en overige lasten zijn vooralsnog geraamd op € 538.000.

3.2 Mogelijke ontwikkelingen waarvan de financiële omvang onzeker is en/of afhankelijk van besluiten PS en/of derden

<i>(bedragen x € 1.000)</i>		Incidenteel				Structureel			
#	Beleidsontwikkelingen financiële omvang onzeker	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
1.	Stedin stelpost rente 3% van € 70 miljoen					-2.100	-2.100	-2.100	-2.100
2.	BO Mirt: investeringen in OV € 200 miljoen in 30 jaar af te schrijven								-6.667
	BO Mirt: deel van de kapitaalslast dat al in OV kapitaalslastenplafond zit (€ 85 miljoen)								2.833
	BO Mirt: verwachte toename beheer, onderhoud en exploitatie van OV activa								-6.500
	BO Mirt: rentelast over investering van € 200 miljoen, stelpost 3%								-6.000
	BO Mirt: cofinanciering over nog te financieren meerkosten								p.m.
	Af: bijdragen derden in toekomstig onderhoud, beheer en exploitatie. Hier zijn nog geen afspraken over gemaakt.								p.m.
3.	Risico: Herverdeling provinciefonds stelpost lagere uitkering van € 20 miljoen (ingroei 4 jaar)						-5.000	-10.000	-15.000
4.	Aanbesteding OV-concessie. Risicoinschatting op basis van marktontwikkelingen.							-6.000	-6.000
5.	Kapitaalslast van mogelijke investeringen in studieprojecten; afschrijvingen. (kapitaalslastenplafond naar € 23.750.000)								-6.000
	Kapitaalslast van mogelijke investeringen nu in studieprojecten; rentecomponent 3% over € 300 miljoen								-9.000
6.	Stelpost onderhoud van infraprojecten in uitvoering en studie (niet zijnde OV),								-5.000
7.	Risico: B2:K20bij indexatie agrarisch natuurbeheer gemaakte veronderstelling dat Rijk dit vergoedt					-1.800	-1.800	-1.800	-1.800
	Risico: Doorgaan met kansmakersteam met opdracht deze uitgaven te dekken door Rijk en gemeenten					-850	-850		
	Risico: Kosten voor aanpak Netcongestie wordt niet gefinancierd door het Rijk	-300					-520	-520	-520
	Mogelijke ontwikkelingen waarvan de financiële omvang onzeker is en/of afhankelijk van besluiten	-300	-	-	-	-4.750	-10.270	-20.420	-61.753

Ontwikkeling 1 Stedin

Zoals is vermeld in de Kadernota 2023-2026 staat Stedin als netbeheerder in de provincies Utrecht, Zuid-Holland en Zeeland, de komende decennia voor een enorme opgave in het netbeheer. Om de noodzakelijke investeringen te kunnen financieren heeft Stedin versterking van haar eigen vermogen nodig. Stedin heeft de niet aandeelhoudende gemeenten en de drie provincies in haar werkgebied gevraagd om aandeelhouder te worden. In de Kadernota is een bedrag van € 75 miljoen genoemd als mogelijke deelneming door de provincie Utrecht. Daarnaast zijn door Stedin gesprekken met het Rijk gevoerd. In de Miljoenennota 2022 van het Rijk is een bedrag opgenomen van € 500 miljoen ter versterking van het eigen vermogen van Stedin door het Rijk. Stedin voert momenteel onderhandelingen over de voorwaarden waaronder het Rijk dit bedrag zal toekennen. Eind vorig jaar heeft GS met de Statenbrief "Verkenning aandeelhouderschap Stedin", (UTSP-292873278-77) het verzoek van Stedin aan uw Staten toegelicht en aangegeven het maatschappelijk belang te onderschrijven en van mening te zijn dat alle nog niet deelnemende overheden hun verantwoordelijkheid in dit vraagstuk moeten nemen. Hierbij is een aantal condities voor eventueel aandeelhouderschap gesteld. Onder aanvoering van provincie Utrecht trekken de drie provincies en de gemeenten Amersfoort en Utrecht sinds 2022 gezamenlijk op als de Cornerstone Investors (CI). Zij hebben een extern bureau onderzoek laten uitvoeren naar het verzoek van Stedin om haar eigen vermogen te versterken. Op basis van de resultaten van het onderzoek hebben de CI in maart 2023 besloten het traject tot het aandeelhouderschap Stedin in gezamenlijkheid verder voort te zetten. Daarbij hebben de CI uitgesproken zich in te zetten om per 1 januari 2024 een bedrag van €100 miljoen te investeren in Stedin. De provincie Utrecht reserveert hiervoor een bedrag van maximaal € 70 miljoen. Er zal instemming gevraagd worden van Provinciale Staten over het aandeelhouderschap en deze investering. De provincie zal waarschijnlijk vreemd vermogen moeten aantrekken om deze deelname te financieren. De rentelast bedraagt bij een rente van 3 % € 2,1 miljoen per jaar. Of de deelneming tot dividend inkomsten gaat leiden is onzeker en het zal door de tariefafspraken en de spelregels van de ACM altijd enige tijd duren voor dit dividend zich realiseert. Er zijn daarom geen dividendinkomsten begroot.

Ontwikkeling 2

BO Mirt overleg over investeringen in OV in kader van woningbouwopgaven

Op 11 november 2022 heeft het bestuurlijk overleg Meerjarenprogramma Ruimte, Infrastructuur en Transport (BO MIRT) plaatsgevonden. In dit overleg zijn afspraken gemaakt over de investeringen voor de bereikbaarheid van nieuwe woningbouwgebieden in de provincie Utrecht, waaronder de A12 zone. Deze investeringen zijn een belangrijke voorwaarde voor de bouw van nieuwe woningen.

Het Rijk en de Metropoolregio Utrecht investeren samen ruim € 1,4 miljard voor de bereikbaarheid van nieuwe woningbouwgebieden in de provincie Utrecht. De rijksbijdrage is € 930 miljoen, die van de regio € 475 miljoen. De investering gaat onder andere naar de aanleg van een deels ondergrondse tramlijn tussen Utrecht Centraal en Nieuwegein, de Merwedelijn. In de Kadernota 2023 is ingegaan op deze ontwikkeling.

De bijdrage van de provincie aan het totale regiopakket aan investeringen is geraamd op € 220 tot € 270 miljoen. Een groot deel van deze investeringen is al meegenomen in de geplande projecten in het MIP voor wegen en OV. De financiële dekking voor die afschrijvingslasten is daarmee gedekt binnen het kapitaallastenplafond dat structureel in de begroting is verwerkt. De provincie heeft bij het MIRT overleg toegezegd aanvullend aan die investeringen € 200 miljoen te willen bijdragen aan investeringen in de uitbreiding van het OV netwerk. Hiervan was € 85 miljoen al eerder opgenomen in het MIP en gedekt.

De jaarlijks terugkerende extra kapitaallasten voor de investeringen in het OV en de duurzame verstedelijking worden dus geraamd op € 6,667 miljoen (€ 200 miljoen gedeeld door 30 jaar) minus € 2.833.000 (€ 85 miljoen gedeeld door 30 jaar). Dit bedrag zal na de definitieve besluitvorming gedekt moeten worden uit het structureel begrotingsaldo. In de tabel hiervoor is ook rekening gehouden met rentelasten. Deze wordt berekend over de gehele € 200 miljoen aan extra investering en bedraagt bij een veronderstelde rentevoet van 3% € 6 miljoen per jaar. Naast de afschrijving van de investering en de rente over de lening die de provincie hiervoor moet aangaan, zullen de nieuwe assets ook leiden tot kosten voor onderhoud, beheer en exploitatie. Deze worden voornamelijk geraamd op € 6,5 miljoen per jaar. De provincie stelt zich op het standpunt dat de gemeente Utrecht kan bijdragen aan de jaarlijkse kosten voor onderhoud, beheer en exploitatie. De gemeente stelt dat dit kosten zijn voor de vervoersautoriteit. Er zijn nog geen afspraken over gemaakt en vandaar dat een bijdrage voorzichtigheidshalve op PM is gezet. Bovengenoemde bedragen staan in bovenstaande tabel allemaal in de jaarschijf 2027. Ze zullen zich echter nooit in dat jaar voordoen. De investeringen zullen op zijn vroegst ergens tussen 2030 en 2035 voltooid zijn, en de kapitaals- en onderhoud- beheer- en exploitatielasten zullen ook pas vanaf dan gaan lopen. Maar met een definitief investeringsbesluit in 2024 of 2025 en een bestuurlijk akkoord van

de provincie op de investering worden deze lasten onvermijdelijk en dienen dan conform onze eigen richtlijnen structureel te worden opgenomen in de laatste jaarschijf.

Ontwikkeling 3   **Herverdeling provinciefonds**

In 2022 is in opdracht van het Ministerie van BZK-onderzoek door Cebeon uitgevoerd naar de herijking van het provinciefonds. De eindrapportage, welke is gebaseerd op de situatie in 2020, bevat een voorstel voor een nieuw verdeelmodel voor dit fonds dat diverse knelpunten in de huidige verdeling oplost. Het nieuwe model zal ook een rol spelen in de nieuwe financieringssysteem van provincies en heeft als uitgangspunt dat de verdeling een combinatie is van kostenoriëntatie en inkomstenverevening. Vermoedelijk wordt het nieuwe verdeelmodel per 1 januari 2025 ingevoerd. Het nieuwe verdeelmodel is gebaseerd op de jaarrekeningen 2020 van alle provincies. Het model moet nog worden geactualiseerd naar het invoeringsjaar. Naar nu bekend is de provincie Utrecht een nadeelprovincie wat betekend een lagere uitkering uit het provinciefonds. Het nadeel is berekend op ongeveer € 20 mln. Bij de invoering zal ook een ingroei pad bepaald worden. In deze Kaderbrief is voorzichtigheidshalve uitgegaan van een periode van 4 jaar met een ingroei van 25% per jaar. Zodra meer bekend wordt over de herverdeling provinciefonds wordt uw Staten hierover geïnformeerd. Het besluit over een nieuw verdeelmodel wordt genomen door de Eerste en Tweede Kamer, op voorstel van de Ministers van BZK en Financiën.

Ontwikkeling 4   **Aanbesteding OV-concessie vanaf 2026**

Voor de nieuw aan te besteden OV-concessies vanaf december 2025 zijn de Nota van Uitgangspunten voor de concessieverlening van de OV-concessies en het OV-Netwerkperspectief vastgesteld in mei 2022. Met het vaststellen van de Nota van Uitgangspunten en het Netwerkperspectief heeft uw Staten de kaders voor de concessieverlening vastgelegd. Op basis van de Nota van Uitgangspunten is het Programma van Eisen (PvE) opgesteld. Op basis van de huidige inzichten is de verwachting dat, om het voorzieningenniveau op peil te houden en zoveel mogelijk aan te sluiten bij het huidige netwerk, naar verwachting structureel extra financiële middelen nodig zijn. De extra begrotingslasten worden geraamd op € 6 tot € 12 miljoen in het eerste concessiejaar. In de Kadernota 2023 is het budget voor ov-concessies verhoogd met € 6 miljoen (onderkant bandbreedte). Het wordt daarmee onderdeel van het meerjarenperspectief en stelt de financiële ruimte vast waarbinnen de concessies worden aanbesteed. Het risico en daarmee de onzekerheid is dat het andere bedrag van € 6 miljoen (bovenkant bandbreedte) nodig is voor de nieuwe concessie.

Ontwikkeling 5   **Extra kapitaalslasten als studieprojecten infra tot uitvoering komen**

In het Meerjareninvesteringsplan Mobiliteit (MIP) 2024 bij deze Kaderbrief zijn voor Bereikbaarheid Algemeen en Openbaar Vervoer ook studieprojecten opgenomen, in totaal voor bijna € 500 mln. De € 200 miljoen voor studieprojecten OV zijn apart toegelicht in ontwikkeling 2 hierboven. Er resteert dan nog zo'n € 300 miljoen aan andere studie projecten. Een specificatie treft u in het MIP Mobiliteit. Dit zijn voorgenomen investeringen waarover nog definitieve besluitvorming moet plaatsvinden. Anderzijds bestuderen we deze investeringsprojecten niet voor niks. We werken er aan, maken plan en studiekosten en doen dit omdat de investeringen bijdragen aan fiets- of automobilititeit, verkeersveiligheid enz. Indien een belangrijk deel gerealiseerd gaat worden betekent dat het kapitaallastenplafond verder verhoogd moet worden, niet alleen voor afschrijvingslasten maar voor rentelasten omdat de verwachting is dat deze investeringen gefinancierd moeten worden. In de tabel is rekening gehouden met 3% rente.

Ontwikkeling 6   **Extra onderhoudslasten als studieprojecten infra tot uitvoering komen**

Indien de studieprojecten uitgevoerd worden betekent dit ook een toename van de jaarlijkse onderhoudslasten. Deze nemen we op in het jaarlijks Meerjaren Onderhoudsplan (MOP). Hiervoor is in de tabel een stelpost opgenomen van € 5 mln.

Ontwikkeling 7   **Risico's op bijdragen Rijk wel verwacht nog niet toegezegd**

In hoofdstuk 2.3 en 2.4 zijn voorstellen opgenomen waarbij de verwachting is dat het Rijk de lasten van het voorstel compenseert. Tot de compensatie concreet is blijft dit een risico, die benoemd moet worden.

4. Actualisatie begroting 2024 en kaders

4.1 Verbetering in begroting 2024

De afgelopen jaren zijn de verschillende planning- en control producten door digitalisering en de invoering van de doelenboom verbeterd en is de leesbaarheid vergroot. Deze ontwikkeling zetten wij voort. Onderstaande verbetering nemen we op in de begroting 2024.

Klimaatparagraaf

Ter uitwerking van Motie 79 'Code rood voor Klimaat, uitwerken op maat' (aangenomen op 29 juni 2022) én in navolging van de adviezen van de accountant over klimaat en duurzaamheid onderschrijven wij de wenselijkheid van de inrichting van een klimaatparagraaf in de P&C-cyclus om hier beter op te kunnen sturen. Deze klimaatparagraaf zal voor het eerst onderdeel zijn van de programmabegroting 2024 en richt zich in eerste instantie op klimaatmitigatie (reductie van broeikasgassen/CO₂).

Deze paragraaf zal een overzicht bieden van de ontwikkeling en prognoses op het gebied van CO₂-emissies en biedt de mogelijkheid tot zorgvuldige en integrale afweging. Dit gebeurt langs de lijn van de landelijke klimaattafels/transitiepaden uit het Klimaatakkoord. De klimaatparagraaf zal een paragraaf in opbouw zijn waarbij op termijn ook uitbreiding kan plaatsvinden naar andere duurzaamheidsaspecten om het integrale beeld te versterken.

4.2 Actualisatie van de kaders

Termijnkalender kaderstelling

In onderstaand overzicht wordt aangegeven in welk jaar de kaderstellende nota, vastgesteld door uw Staten, herzien wordt. Iedere nota wordt vier jaar als kader gehanteerd. Met betrekking tot de Financiële verordening geldt dat deze in 2023 geactualiseerd wordt als gevolg van de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording. Hiermee volgen we de eerder gedane toezegging op bij de bespreking van deze verordening in december 2020 dat het goed is om in het eerste jaar van een nieuwe Statenperiode dit kaderstellende financiële document te actualiseren.

Nr.	Nota	Laatste versie vastgesteld op:	2023	2024	2025	2026	2027
1	Treasurystatuut	11-11-2020		X			
2	Treasurysteategie	09-12-2020	X				X
3	Nota Investeren, waarden en exploiteren	11-05-2022				X	
4	Nota Reserves en voorzieningen	11-05-2022				X	
5	Kernnota Weerstandsvermogen en risicobeheersing	09-12-2020		X			
6	Nota's kapitaalgoederen mobiliteit	30-06-2021			X		
7	Nota Samenwerkende partijen (voorheen Nota Verbonden partijen)	11-05-2022				X	
8	Nota grondbeleid	30-09-2020		X			
9	Nota financieringsbeleid	04-03-2020		X			
10	Financiële verordening	09-12-2020	X				X

Toe te passen indexatie cijfers

In de financiële verordening van de provincie is opgenomen dat in de kadernota/brief wordt besloten over het wel of niet toepassen van indexeringen voor loon- en prijsontwikkelingen in de programmabegroting (artikel 5.2). In deze kaderbrief stellen we voor om in de begroting 2024 de budgetten en tarieven van de provincie Utrecht op onderstaande wijze te indexeren. Hiermee sluiten we aan op het "[Discussiestuk over indexatie van budgetten en tarieven](#)", welke op 25 maart 2020 in de Commissie FAC is behandeld en op het door [PS genomen besluit](#) in 2017 om subsidies aan partnerinstellingen te indexeren.

Het Centraal Planbureau (CPB) heeft in maart 2023 een tabel gepubliceerd waarin deze indexatiecijfers zijn benoemd, als onderdeel van het Centraal Economisch Plan voor 2023. De meerjaren indexatiecijfers van het CPB zijn de basis voor de berekeningen van de Kadernota 2023-2026. In het jaar 2022 is er sprake van een hoge inflatie van ongeveer 10%, voornamelijk veroorzaakt door de hoge energiekosten. Het CPB gaat in de berekeningen uit van een inflatie van 3,1% in 2024.

KADERBRIEF 2024-2027			KN2022	Actueel	KN2023	Actueel	2024	2025	2026	2027
#	Onderwerp	Type index	2022	2022	2023	2023	2024	2025	2026	2027
1.	Geprognosticeerde loonstijging	Prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers	4,80%	7,40%	3,30%	3,50%	4,70%	5,40%	4,50%	3,90%
2.	Prijscompensatie structurele budgetten aan derden	Op basis van de gemaakte contractuele afspraken en de daarin genoemde percentages	pm	pm	pm	pm	pm	pm	pm	pm
3.	Loon- en prijscompensatie van de voormalige decentralisatie-uitkering verkeer en vervoer	Prijs materiële overheidsconsumptie (imoc)	4,10%	5,10%	2,30%	5,90%	3,90%	1,60%	1,60%	1,60%
4.	Looncompensatie van subsidies aan partnerinstellingen	Prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers	4,80%	7,40%	3,30%	3,50%	4,70%	5,40%	4,50%	3,90%
5.	Prijscompensatie van subsidies aan partnerinstellingen	Prijs materiële overheidsconsumptie (imoc)	4,10%	5,10%	2,30%	5,90%	3,90%	1,60%	1,60%	1,60%
6.	Tarieven (van onder meer de Opcenten motorrijtuigenbelasting)	Nationale consumentenprijsindex (cpi)	5,20%	10,00%	2,40%	3,00%	3,10%	2,50%	2,40%	2,30%

In deze Kadernota zijn de bovengenoemde loon- en prijscompensaties berekend en als bedrag gepresenteerd bij de Algemene middelen onder de stelposten. De loon- en prijscompensaties zijn cumulatief berekend (jaar-op-jaar indexatie) tot en met 2025. Na vaststelling van de Kadernota wordt in de begroting 2023 de betreffende stelpost verdeeld naar de beleidsprogramma's waar de kosten ook gemaakt gaan worden. Het voor 2023 berekende bedrag wordt daarbij structureel toegekend aan de beleidsprogramma's.

De bovengenoemde toe te passen loon- en prijscompensatiecijfers voor subsidies hebben betrekking op partnerinstellingen. Voor eventuele overige instellingen die meerjarige exploitatiesubsidies ontvangen vanuit de provincie gelden de afspraken zoals die zijn vastgelegd in de aan hen toegekende subsidiebeschikking.

Indexatie infrastructurele investeringsprojecten

In de recentelijk vastgestelde Nota Investeren, waarden en exploiteren (2022) is opgenomen dat infrastructurele investeringsprojecten die zich over meerdere jaren voltrekken worden geïndexeerd. De indexatie voor dergelijke projecten wordt berekend op basis van het prijsindexcijfer voor de grond-, weg- en waterbouw (GWW), zoals dat door het CPB wordt bijgehouden.

Bij het opstellen van deze Kaderbrief 2024-2027 is hiervoor het laatst bekende (voorlopige) GWW-prijsindexcijfer gehanteerd van het CBS. Dit indexcijfer is 144,3. Dit wordt vergeleken met het prijsindexcijfer van januari 2021 dat 114,0 bedraagt. Hoe toe te kennen indexcijfer voor infrastructurele investeringen bedraagt daarmee: $(144,3 - / - 114,0) / 114,0 = 13,7\%$.

Bijlage: Financieel beeld 2024-2027 met totaal 2024-2027

Financieel meerjarenperspectief 2024-2027

Voorstellen financieel te verwerken in de begroting 2024-2027

(+ betekent een positief saldo van baten en lasten of een verhoging daarvan)

(Bedragen x € 1.000)

Financieel kader	Incidenteel				Structureel				Totaal
	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027	2024-2027
Saldo Programmabegroting 2023-2026	8.895	-7.657	7.705	-1.650	25.245	47.891	21.730	21.730	123.889
Meerjarig effect Slotwijziging 2022	-100	-100	-100	-	6.015	7.167	11.986	11.986	36.854
PS besluit Verhoging Kapitaallasten Wegen	-	-	3.326	-	-	-	-3.326	-3.326	-3.326
Beginstand Kaderbrief 2024 - 2027	8.795	-7.757	10.931	-1.650	31.260	55.058	30.390	30.390	157.417
Autonome ontwikkelingen algemeen	-	-	-16.481	15.200	10.728	7.397	25.204	4.791	46.839
Autonome ontwikkelingen binnen programma's	-1.488	-	-	-	-3.973	-3.347	-3.250	-3.578	-15.636
Totaal actualisaties autonome ontwikkelingen	-1.488	-	-16.481	15.200	6.755	4.050	21.954	1.213	31.203
Tussenstand Kaderbrief 2024-2027 na autonome ontwikkelingen	7.307	-7.757	-5.550	13.550	38.015	59.108	52.344	31.603	188.620
Voorstellen om bestaand beleid te verwerken in de Begroting 2024-2027									
1. Ruimtelijke ontwikkeling	-1.504	-610	-	-	-765	-765	-765	-140	-4.549
2. Landelijk gebied	-1.275	-134	-134	-2.632	-	-	-	-	-4.175
3. Bodem, water, milieu	-1.970	-	-	-	-	-	-	-	-1.970
4. Energietransitie	-300	-	-	-	-	-	-	-	-300
5. Bereikbaarheid I - Algemeen	-979	-500	-500	-500	-500	-500	-500	-500	-4.479
6. Bereikbaarheid II - Openbaar Vervoer	-	-	-	-	-1.045	-1.045	-1.045	-1.045	-4.180
7. Cultuur en erfgoed	-	-	-	-	-	-384	-384	-384	-1.152
8. Economie	-779	-	-	-	-	-	-	-	-779
9. Bestuur	-954	-844	-50	-50	-628	-628	-628	-628	-4.410
10. Overzicht Overhead	-2.651	-1.081	-	-	-1.429	-1.826	-1.891	-1.679	-10.557
Algemene middelen	-	-	-	-	-4.000	-4.000	-4.000	-4.000	-16.000
Totaal voorstellen bestaand beleid	-10.412	-3.169	-684	-3.182	-8.367	-9.148	-9.213	-8.376	-52.551
Financieel meerjarig saldo na autonome ontwikkelingen en voorstellen van GS om in de begroting 2024-2027 te verwerken	-3.105	-10.926	-6.234	10.368	29.648	49.960	43.131	23.227	136.069
Financieel beeld incidenteel en structureel	26.543	39.034	36.897	33.595					

Te betrekken informatie bij het beoordelen van de voorstellen voor de begroting 2024 - 2027

(+ betekent een positief saldo van baten en lasten of een verhoging daarvan, -/- betekent een verlaging van het saldo van baten en lasten)

(Bedragen x € 1.000)

Financieel beeld potentieel bij mogelijke ontwikkelingen en risico's	Incidenteel				Structureel				Totaal
	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027	2024-2027
Financieel meerjarig saldo na autonome ontwikkelingen en voorstellen GS voor begroting 2024 (zie hiervoor).	-3.105	-10.926	-6.234	10.368	29.648	49.960	43.131	23.227	136.069
Recapitulatie van ontwikkelingen waarvan GS veronderstelt dat nieuwe college er snel een besluit over moet nemen.	-1.038	-3.117	-3.117	-3.117	-	-5.738	-5.648	-5.798	-27.573
Mogelijke ontwikkelingen waarvan de financiële omvang onzeker is en/of afhankelijk van besluiten derden en/of PS	-300	-	-	-	-4.750	-10.270	-20.420	-61.753	-97.493
Nieuw beleid volgend uit nieuwe coaliteakkoord	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	-
indicatief financieel meerjarig saldo in ogenschouw te nemen bij het vaststellen van de kaders begroting 2024 - 2027	-4.443	-14.043	-9.351	7.251	24.898	33.952	17.063	-44.324	11.003
indicatief financieel beeld incidenteel en structureel	20.455	19.909	7.712	-37.073					